Контрольный экземпляр

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 506 (4542). ШОАТТА, 4 сентябрь 1971 шу. Мах 2 кап. *Газет арадувл 1923 шера денз*

СИГАЛЪЯХАЙ «ЛУНА-18»

Космически аре тахкара программага хьежжа 1971 шера 2 сентябре московски ханах 16 сахьати 41 минути яьлча Советски Союзе урагIъяхийтай ракета-носитель «Луна-18» яха автоматически станци а йолаш.

Станци урагIъяхийтай Бутти Бетта гонахьара космически арен Iилма ларда тIа тахкара.

Беттагахьа автоматически станци яхийтар Лаьттан искусственни спутника орбита тIара. Станци сигала лелара траектори лаьрхIачоа гаргга я.

«Луна-18» яхача станцеца тешшаме радиобувзам лоаттабу. Телеметрически информаце даннегIа, бортовой системашеи агрегаташеи болх лерттIа бу. Хьачутелача информацена обработка ю координационно - вычислительни центро.

(ТАСС).

«ЛУНОХОД-1» ЦХЬАЙТТАЛАГIА БАЛХА ДИ

ГАЬНАРЧА КОСМИЧЕСКИ БУВЗАМА ЦЕНТР

2 сентябрь. (ТАСС). 31 августа московски ханах 16 сахьат даьлча ДогIий форда районе Малх хьаькхийттар. Сарахьа ше лелача аппаратаца бувзама аргIанара сеанс хилар, цу хана хьайийцар бортовой системашеи агрегаташеи беча балхах йола телеметрически информаци. Хьайийлла хилар маьлха батарея панель, электроэнерги луш йола аппаратураш юхайиза йолаелар.

Луноходаца болча радиобувзама тIехьагIа, 1 сентябре хиннача сеансе цунцара болх дIахо бир.

Телеметрически информаце даннегIа, «Луноходо» дика чакхъяьккхар Бетта тIа иттлагIа йоала бийса а. Аппарата бортовой системаш лерттIа болх беш я. Приборни отсекера температура Цельсе 20 градус я, давлени оттабаьча боарамагIа я. Луноходаца тешшаме радиобувзам лоаттабу. ДогIий форда чу Iилма эксперимент дIахо еш я.

ГОРОДА ДЕННА СОВГIАТ

Города къахьегамхоша боахами культурен лакхъеча, пхе шера плана заданеш кхоачашъеча толамаш лахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа города Калугана Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай.

(ТАСС).

И. С. ПОДНЕБЕННЕНА Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялара дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Кинофикаце органашка дукхача шерашкеи дакхха хIама доацаши болх барах а ваьча дийнахь денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Поднебенный Иван Стефановича — Нохч-ГIалгIай АССР кинофикаце управлене начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
К. ОЗДОЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара хьалхара
М. АБДУЛАЕВА.

гор. Грозный,
1971 ш. 2 сентябрь.

КХАШКАРЧА БАЛХИЙ— ДАИМ ЙОАКХО

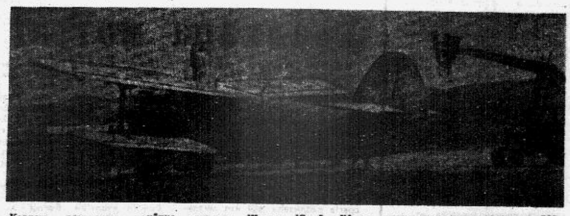

Кердача хьувкъама чуйина лард йоллаш ба Грозненски шурий совхоза къахьегамхой. Цу гIулакха новкъостал де баькхаб Грозненски юртбоахама авиатораш: летчик Романов Владимир, шоллагIвола пилот Горемыкин Александр, техник Тареев Юрий, механик Шимко Юрий. ХIара гектара тIа шишша бIаь килограмм а кхоачийташ, пхийтта эзар гектара тIа суперфосфати аммиачни селитри тессай цар. ХIаьта хIанз удобренеш а тайса, цар хьаьнде дезаш диса лаьтта 500 гектар мара дац. Цу совхозе лакха къахьегама толамаш доахаш хьинаре къахьег самолета тIа удобрени тIайотташ болча Халаев ГIайрбека, Сулейманова Зарас, Хизирова Хьабе.

СУРТА ТIА: самолета удобренеш тIайотташ латт.

С. ХАКИЕВА сурт.

ХЬОКХАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

Тха бригада Ачхой - Мартана района «Самашкинский» совхозе йоккхагIчарех цаI я. Бригада доалахьа 1500 гектар тайп-тайпара культураш дIаюв лаьтта да. ХIанз гурахь йийна культураш чуийца яьнначул тIехьагIа тхоай балха цхьайолча итогех лаьца дувца безам ба са.

Эзар гектара тIа дIадийнадар оаха дIадахача шера гурахь кIа. ПланагIа хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 16 центнер кIа чуэца декхарийла дар, хIаьта социалистически яхье а даьнна оаха деш деннадар хIара гектара тIара чуэца хьувкъам 18 центнерага дIаккхоачабе Дош кхоачашдара дерригa а дир тха кхаш леладераша. Ханнахьа агротехнически боккъонаша дIадеххача тайпара аьхача лаьтта дIадийнадар кIа, тоъал органически, минеральни удобренеш тайсаяр. Хьийга къа зехьа довнзар. Дог гIоздоаккхаш хьувкъам хьахилар кхашка — хIара гектара тIара 19 центнер кIа чуийцар.

Ховш ма дарра, ахкан замалахь хаоттам во лаьттар вайна, догIаш ца делхаш йокъалуш латтар хьажкIаш, гидуаргаш. Цудухьа совхоза специалисташца дага а баьнна къахьегамхоша лаьрхIар кхы лоатта а ца еш уж культураш хьакха а хьекха царех силос йолла. 129 гектара тIара хьажкIаш хьакха тIадиллар дикагIа болча комбайнерашта Ш. Арцакаевна, А. Хасиевна. Из болх итт дийнахь чакхбаьккхар цар. ПланагIа 180 центнер хила езача, хIара гектара тIара 210 центнер моша доакъар даьлар тхона. ХIаьта дикалга диллача дувца хабар доацаш дика силос хилар цу хьажкIех. Бакъдар аьлча гидуаргаш чуэцаш, тIанйца деккараш кхоачашде вIаштIехьдаланзар бригада коллектива, планагIа йоагIа 13 центнер мара хиланзар хIара гектара тIара, хIаьта оаха лийрхIар-м 16 центнер яр. Цу гIулакха уйла йир бригада коллективо, социалистически декхараш кхоачашде вIаштIехь ца далар техкар. Тхона хетачох хий кIезига кхаьчар гидуаргий плантацешка, хий деттащ шиъ дождевальни установка хиннаяле а, цу гIулакха йоакхо е езилга белгалдир, даьнна гIалат тIадоагIача шера ца хилийта лаьрхIар.

ХIанз тха механизаторашта хьалхашка латта керттера декхар — гурахь дIаювча культурашта лаьтта кийчдар да. Бригаде аха деза дерригa лаьтта эзар совгIа гектар да. Из болх дIахьош ба тха дикагIа бола механизатораш. А. Х. Муцуев, У. Бурнев, В. Шуаипов — верригa ялх саг. Кхаь трактора тIа шин сменагIа болх беча цар дийнахьи буси болх бу. ХIаьта нагахьа санна трактор еха моттиг нийслой, ца тоае цу сахьате отделене летучка йоагIа. Трактора тIа болх беча механизатораша юкъе социалистически яхь яьржай. Бригада учетчик волча А. Насибова хIара дийнахь цар балха итогаш ю, хIаьта хьокхамий доска тIа дIа а язду.

ХIанзле 800 гектар лаьтта аьха баьинаб механизатораш. Сменни норма 3,6 гектар йолча цар хIаране 5—6 гектар оах. Лаьтта ахара балхаш цхьоалагIа сентябрь тIакхоачаш чакхдаха лерхI бригаде. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда гурахь дIадув ялаташ ханнахьа дIаде, цар хьувкъам лакха хилийта.

Н. БАЖИЕВ,
«Самашкинский» совхоза № 3 йолча бригада бригадир.

БАЬЦАДААРАШ ЧУЭЦАРА— УДАРНИ ТЕМПАШ

Ха дика эттай колхозийи совхозийи баьцадаараш кхедераш-та. Цар декхар да йолаш йолча торонех баьцадаараш чуэцара а уж дIадахьийтара а пайда эцар, шоай социалистически декхараш сийленца кхоачашдар.

Статуправлене даннеша тешал ду дерригa боахамаш пу декхарех лоархIа ца деш хилара.

30 августа планал совгIа йола закупкаш а лоархIаш районашта баьцадаараш кийчдара итогаш ераш я (процентащца).

Урус-Мартана	70
Ачхой-Мартана	53
Шаьла	46
Шелковской	44
Сунженски	37
Грозненски	32
МалгIабика	27
Гудермеса	23
Наурски	22
Наьсарен	16
Ножай-Юрта	—
Надтеречни	—

Урус-Мартана районерчар лаьрхIар хиннача 1600 тонн баьцадаарех 1115 тонн дIаеннай.

Темпаш лакхьеш ба цар лоалахой, Ачхой-Мартана районера бараш а. Цар кхачан промышленноста пункташкеи торговлеи дIакхачийтад 1970 шера ахка чакхдоалача хана кхачийта хиннарел 11 процент дукхагIа баьцадаараш.

ХIаьта е эггара йоккхагIйола баьцадаараш кхеду районаш — Грозненскии Сунженскии, шоана магарра, хьалхарча моттигашка хиланзар. Сунжерачар 28 проценти грозненцаша дIадахача шера укх хана деннарел 2 процент кIезигагIен баьцадаараш дIаделар. Из, доагIаш мадий, Iеткъар ерригача республика хьокхамашта: планал совгIа яйцараш а долаш баьцадараш эцара план 36 процент мара кхоачашъяьяц. Баьцадаараш чаккдоахача предприятешкеи торговлеи кхаьчад дIаяха гуйра йолуш кхаьча хинначул 2162 тонн кIезигагIа баьцадаараш.

Грозненцаьеи сунженцашеи темпаш лакхъе еза. Иштта темпаш лакхъе еза тIехьаюсача Наьсарен, Наурски, Гудермеса районий кхашка болх бераша а. Масала, Гудермеса района совхозаша лаьрхIа хиннача 1400 тоннах 461 тонн мара дIаеннаяц, хIаьта колхозаша — 600 тоннах 1 тонн.

Гуйрано сихбу баьцадаараш кхедераш. Йоккхача темпашца баьцадаараш чуэцаро мара толам боаккхаргбац цар.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗА ПРАВЛЕНЕ

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза съезд кийчъярах долча дешага хьежай Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза Правлене Президиум.

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий съезд 1971 шера октябре гулъе лаьрхIад. Съезде дувца оттаду дешаш:

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза Правлене отчети КПСС XXIV съезда решенешна дувзаденна республика журналистий декхараши.

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза ревизионни комиссе отчет.

СССР журналистий Союза III Ерригсоюзни съезде бахийта делегаташ харжар.

1971 шера сентябре Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза юххьанцарча организацешка отчетно - хоржамий собранеш е лаьрхIад Президиумо.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

1971 шера 30 августе Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо дийцар 1959 шера 7 апреле ярдаьнна «Автомобильни наькъаш дохкачеи тоалечеи колхозаша, совхозаша, промышленни, транспортни, гIишлошъеча, кхыча предприятеша, боахама организацеша дакъа лацарах» дола РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ Наьсарен, Ножай-Юрта, Советски районашка мишта кхоачашду а, «Грозненски районе Советий депутаташца бу болх вIаштIехьбаккхарах» дола дош а Хьалхарча дешах лаьца Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар, 1959 шера 7 апрелера РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ кхоачашдара Наьсарен, Ножай-Юрта Советски районашка цхьаьола болх беш хилар.

Президиумо иштта хьахайтар, Наьсарен, Ножай-Юрта, Советски районий къахьегамхой депутатий районнии юртийи Советий исполкомаша наькъаш дахкара хIанз а лерттIа кулгаллеш ца хилар, наькъаш дехкара дешаш Советий сессешкеи исполкомий заседанешкеи дувцийта кIезига увттадеш хилар, 1959 шера 7 апрелерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указо шоашта еннача торонех пайда кIезига эцаш хилар, наькъаш дехкара предприятешта оттаяь планаш кхоачаш ца еча, дисциплина во йолаш болча

(Йистедоалар 3-ча оагIо тIа).

КХОАНА—МЕХКДАЬТТАИ ГАЗОВИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

КЪОНАХЧАЛ ДОЛЧАР ЦIЕЙ

Шоай цIей — мехкдаьттаи газовии промышленноста Ди мехкдаьттаи газовии промышленноста къахьегамхоша укх шера белгалдоаккх цIаккха а ца деннача тайпара чIоагIа хьинар айденнача, 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивашка хьахьекха декхараш ханал хьалха кхоачашдара шерра яхь яьржача хьалашка.

1970 шера мехкдаьтта даккхара боарам КПСС XXIII съезда Директивашка 345—355 млн. тонн оттабаьбар. ДIадахача шера вай мехка даьккхадар 353 млн. тонн мехкдаьтта. Пхе шера 110 млн. тонн е 46 процент алсамдаьннад мехкдаьтта доаккхилга. ВорхIлагIча пятилеткерчул 518 млн. тонн дукхагIа даьккхад мехкдаьтта дIадахача пхе шера. 1970 шера 198 млрд. кубически метр яьккхай газ.

Мехкдаьтта промышленноста Министерстваи геологе Министерстваи лаьттан ченаш тохкараша пхе шера хьайийллай мехкдаьтта доалла 254, газ йоалла 28 моттиг. ЙоккхагIен мехкдаьтта дукхагIа луш йола 109 моттиг болх бе йолаялийтай.

Сихача темпаегIа дегIаух мехкдаьтта промышленность Нохч-ГIалгIай чу а. Республика мехкдаьттахоша дакхха доагIача тайпара белгалдаьккхар В. И. Ленин ваь 100 шу дизар. КПСС XXIV съезда сийна лелаьча Ерригсоюзни яхьа юкъе а баха, дар 1970 шера 20 сентябре кхоачашйир мехкдаьттеи гази яккхара пхе шера план, шу чакхдалалехьа 5,9 млн. тонн мехкдаьтта даькхар пхе шера планал совгIа.

Пятилетка чакхйоалача шера Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта доаха промышленность дегIаахара исторе чухь духхьашха даькхад шера ткъо миллион тонн мехкдаьтта. 20-гIа миллион тонн сихагIа яккхар духьа эггара хьалха яхь йолаяьр «Октябрьнефть» мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллектив яр.

Дукхха эзараш болча мехкдаьттахой коллективо тIегIерттаи хьинарен къахьегаро торо елар республике 1965 шерарчул 2,3-зза дукхагIа мехкдаьтта дакхха, 3,1-зза дукхагIа газ яккха. Мехкдаьтта даккхара мехка пхелагIен КъилбаседаКавказе хьалхарен моттиг лоац вай республика хIанз.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене предприятей ерригача коллективашка шерра болх дIаболабаьб чухьара резерваш хьагучаяхарна пайда эцараш, къахьегама овсарлен производства эффективности лакхъяра.

Пхе шера объединени бIарчча хьайийцача къахьегама овсарле 2,3-зза лакхъеннай, дикка лакхдаьд технико-экономически хьокхамаш, хьалдоахача мехкдаьттаген газаген бода мах лохбаьб.

Яхьера результаташ эггара дикагIа я шоай пятилеткаш 1970 шера 20 июле кхоачашъяьча «Горскнефть», 9 сентябре кхоачашъяьча «Старогрознефть», 22 сентябре кхоачашъяьча «Малгобекнефть» мехкдаьттеи газа йоахача управленей коллективаш.

Мехкдаьттеи газ къаьстта сихача темпаегIа дукхагIа даькхад пхе шера мехкдаьтта 6,7-зза газ 5,5-зза алсамъяьккхача старогрозненски мехкдаьттахоша. Тахан объединене эттара йоккхагIа йола мехкдаьттеи гази доаха управлени я из. Республике доаккхача дерригача мехкдаьттах 40 процент гаргга по лу.

Пхе шера планаш иштта ханал хьалха кхоачашъяьй «Грознефть» объединене мехкдаьтта-газови управлене, трубно-инструментальни база, транспортни предприятеша.

Республикерча мехкдаьттахоша хьинаре къахьег 1971 шера а — кердача пятилетка хьалхарча шера.

КПСС XXIV съезда сийна шерра яьржача социалистически яхьо йиш хилийтай съездал хьалхара декхараши ах шера плани толаме кхоачашъе.

Ялх бетта планал совгIа даькхад 75 эзар тонн гаргга мехкдаьттеи 33,7 миллион кубически метр попутни газ.

Яхь лелаерашта юкъе хьалха йолх «Октябрьнефть» НГДУ № 2 йолча, «Старогрознефть» НГДУ № 1 йолча, «Сунжанефть» НГДУ № 1 йолча районни инженерно-технологически службай коллективаш.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ИРАЗАГА БОДАЧА НОВКЪА

СапаргIата, цIена, лостам болаш я ийс бIаь гаргга саг къахьегаш вола Грозненски швейни производственни объединене цхьоалагIча филиала помещенеш. Сакъерда, салаIа боагIаш санна кийчбеле боагIа цига кхалнах.

Хьалхара смена яьнна ха яр Балхаева Хьусена Лидфаца къамаьл де со филиале кхаьчача. ЦхьоалагIча смене болх беш а хинна яхай, аьлар сога конторе. Цхьабакъда, смена яьнна яле а из чуяха хиннаяцар.

Новкъост Балхаева шоллагIча участке тийга даьнача барзкъашка хьажа яха хиннаяр. Филиала халкъа тIахьожама комитета член я из. ТIаккха долла хIама ха ма дезий цун. ХIаьта цо дика а леладу из шийна тIадилла общественни гIулакх. Нагахьа санна барзкъа маха во баькха хуле, цун сийрда бIарг тIаотт цу сахката. Из хьаи тийгад яхаш хетта дезац цун. Цунна дика хов ше къахьегаш йолча шоллагIча участке хьан фу даьд. Нагахьа санна брак гучаяьлча, из болх баьр малав, брак хIана хиннай хьож. ТIаккха къамаьл хул бехкечунца. КIоаргга маIан долаш хул из. Цо хьадех хIаранегара болх цIена белга, шийгара эсалал гуча ца ялийта гIертилга.

— Брак кIезигагIа хилар, къахьегама овсарле лакхъяра резерв я, — оал цо.

Машар бац Лидфай лерттIа болх хьа ца бераща. Лер дайна саг вагIаш е лелаш хуле вешта аьлча, балха ха зехьа йоаеш хуле, цу сагах чIоагIа бехк боаккх Лидфас.

— Юххьанца дена техникахи балха ханахи бизза пайда ца эцаш хилча сменни нормаш кхоачашъюларгьяц. ТIаккха смена чакхйоаллаш тIехьа ца виса гIерташ аихвала везаргва. ТIаккха брак е а тарлу, — йоах Балхаева Лидфас.

Ийс шу да Хьусена Лидфас хIанз ше йолча хьинар ца кходеш къахьега. Эггара хьалха цига балха енача хана цхьаннахьа а болх баь яцар из. Юххьанца маIача наьха костюмаш тега кхаь бетта Iомалуш хилар. Дисциплина-м школе деша ягIаш а дика хьаар гIалгIай йоIа. Урок ца Iомаеш Iийна е тIехьайнса гIалат далийтача, дешархой активой хьехархочои бу бехк дика бовзар Лидфайна. ХIаьта хIамаш тегарий бар чоалхане, дукха «къайленаш» ха езаш болх ма бий. БIарга дика зем болаш яле а дукха халонаш духьалнийслора. ХIамаш тегача машено цо «яхар дацар», маха харцахьа боахар. Цу ханна бер болх сона булой тамаш я-кх, дIаяьлча фу дар-хьогI» яха уйлаш дег чу ессар. Цунах сакхийнача, опыт йолча хIамаш тегачо Лекарева Ольга Николаевнас (цунца Iомалуш яр Лидфа) хьехар ду цунна: «Массанеца нийслуш хIамаш да уж. Хуллашехьа а боккъонца йола хIамаш тегар хиннаяц цхьаннех а. ДIахо хьа балхацарча безамои ханои хьахьоккхаргда хургдар». Цу дешаша шийх бIу болийтар Лидфай. Цкъа шийна хьийхар шозлагIа хьалхадаккха ца дезаш хьаьцар цо. Иштта шийна йилла ха йистеялалехьа дика хIамаш тега Iомаелар Балхаева Хьусена Лидфа.

Нагахьа саг вац фабрике из ца йовзаш, цун сий ца деш. Шозза хержай из Советий депутаталла: Цкъа Грозненски городской Совете, цкъа Лешински районни Совете. ДикагIа йола хIамаш тегар лоархI цох. МаIача наьха костюмаш тег Лидфас болх беча шоллагIча участке. Дукхха арахецаш йола из продукци кийчъеча къаьст-къаьста доакъош тег цига болх бераша. Лидфас а кхоачашъю шийна йоагIа операцеш. Цун къахьегамцара безам боккха ба. Цудухьа даим тIехкхоачашъю цо нормаш, цхьаккха гIалат доацаш дика боаккх маха. Лоаца бале а атта бац Хьусена Лидфас хьабена къахьегама никъ. Дийнахьарча школе деша вIаштIехь ца далара гIа ворхIлагIча классера сайрийнарча школе деша йода Лидфа. Диъ шу доаккх цо деша а дешаш болх беш. Хала дар цунна болх а беш деша. Сарралца балха а яьлла чуеча урокаш Iома а дийя деша йодар. Цхьайолча хана болхи дешари шаккхе а лелалургдий-хьогI сона яха шекон уйлаш дег чу ухар. Цхьабакъда, хьинар долча Лидфас уж хьалхара халонаш эшайир. Итт класс чакх а яьккха аттестат бе деллад Лидфас. Цхьабакъда, из ший вахара наькъа хьалхара гIа мара лархIац цо.

Производствах ший доалахьарча хIамах санна дог лазаш йолча Хьусена Лидфас шийна могар дутай кходара, балха ханахи техникахи дикагIа пайда эцара. ХIаьта цунах цун ка а йоал. Къаьстта лакха овсарле йолаш къахьийгар Хьусена Лидфас сийлахь-воккха баьчча В. И. Ленин ваь бIаь шу дизача шера. Цудухьа Ленински Юбилейни медаль еннай цунна. Цхьаккха еза ха дIаяхийтаяц новкъоста Балхаевас дика къахьегама совгIат ца кийчдеш.

Белгалдаккха деза из шин бера нана хилар. Ер нислагIа шу да цо да воацаш виса ший ши кIаьнк кхеву. Даь доал, йоакхо эшийтац нанас ший бераштa. Хьасан пхелагIчен Хьусен кхоалагIчен классашка деша вагIа.

— Вай Советски обществана, Даьхенна пайдане болаш уж хьалкхебар сай декхар лерхI аз, — йоах Лидфас. ХIанз шийна ховчох кхоачам беш йоацача Лидфас ший балха говзал лакхъяра заочно деша яха лерхI лакхерча дешара заведене. Цу тайпара институт я город Киеве. Цудухьа ловца баккха лое: дика никъ хилба хьа, Лидфа, аьнна.

Хь. БАЛАЕВ.

СУРТА ТIА: Балхаева Хьусена Лидфа болх беш йоал.

И. Плиева сурт.

СУРТА ТIА шоана гу Нохч-ГIалгIай химически заводо арахецача минеральни хишта лаьрхIача шушашка хьожаш йоалла лаборантка Коваленко Валентина Афанасьевна. Завода лаборанткашта юкъе говзагIа лоархIаш я из. Йоккха опыт йолча Валентина Афанасьевнас ший говзал дIаIомаяь дукха болхлой ба хIана заводе хьаьнала къахьегаш.

И. Плиева сурт.

ЛАЬТТАН ЧЕНАШКАРА ГАНЗАШ—ХАЛКЪА ГIУЛАКХА

КЪОНАХЧАЛ ДОЛЧАР ЦIЕЙ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Мехкдаьттен газ йоаха дикагIа бола оператораш ба нн. В. Е. Петренко, В. В. Стряпухин, И. С. Скрипченко, И. Д. Никитенко, А. В. Ивакин, В. Абозин, В. П. Лабзин, М. С. Калойтанов, А. Б. Лологаев, кхыбараш.

Республика мехкдаьтта промышленность лакхача темпаегIа дегIакхуьла вIаштIехьдаьннад «Грознефть» объединене мехкдаьттахой, буруьдеттарий хьалха латтача отрядо са ца кходеш къахьегар бахьан долаш.

Укх тIеххьарча пхе шера 836978 метр бурув техад цар, техка чакххьаьккхай кIоаргеи тIеххIоарген 177 скважина. Царех кIеж етташ дукха мехкдаьтта луш йола 128 скважина дIаеннай мехкдаьттен гази йоахача управлёней коллективашка.

БархIлагIча пятилетке болх бе йолаялийтай мехкдаьтта доалла 6 керда моттиг: БоргIане, Октябрьски, Ахлово, Хаян-Корт, Ястребини, Малхбузехьара Гудермесс. Из бахьан долаш мехкдаьтта запасаш дикка алсамъяьхай, тIа-тIа дукхагIча боаране мехкдаьттен гази кхара торонаш Iалашъяьй.

Нов. Г. В. Крамарова кулгалдеча буруьдеттача бригада инициативагIа шера а пхе шера а ма могга дукхагIа бурув тохар дукхьа дIайолаяьча яхьа юкъе а баха, укх шера а керда толамаш доахаш ба «Грознефть» объединене буруьдеттараш.

Старогрозненски, Карабулакски, Малгобекски, Грозненски бурув тохара балхий управленей коллективаша ялх бетта планаш кхоачашъяьй, планал тIех 2000 метр совгIа бурув техад.

БархIлагIча пятилетка шерашка практически керда хьадаьд промышленноста Iалаьмате перспективни дакъа — газови. Болх, бе а йолаеннай, газ чакххяхара кхз проектничул дикка тIех а баькхаб тIехдикача техникаца кийчъяьча Вознесенски газ чакхйоахача заводо, хьалъеш латт кхы цхьаькха цаI а — Грозненски газ чакхйоаха завод.

Дерригача советски халкъо а санна, республикерча мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлоша хьинаре къахьег халкъа боахама планаш кхоачашъяра: бархIлагIча пятилеткаи укх шера ялх беттен планаш толаме кхоачашъяьй цар.

Республика мехкдаьттан газовии промышленность дегIайоалаяра юкъе дикка дакъа лоан «СевКавНИПИнефть», «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ Iилматохкамеи проектнии институтий Iилмахоша, проектировщикаша, конструктораша.

Цар кийч а яь юкъейихьай вIашагIа хувтталуш йола, Iочуувттаеча колоннай сменни секцешца тIехкIоарга скважинаш чIоагIъю устройстваш, мезозойски тIоанашкара скважинаш гоам ца йолийташ йола спиральни центратораш. Кийчъяьй Iочуувттаеча колоннаша тешамегIеи йIаьхагIча ханеи болх белга Iалащдеш йола средстваши методаши, бурув деттачара маркхалаш хьадара эшача реагентий керда составаш, бурув тохача установкашта диспетчерски телетIахьожам лоаттабу ТКБ-1 яха аппаратура, скважина лу мехкдаьтта дистара лаьрхIа «Спутник-В» яха блочни автоматизировании групповой установка.

БархIлагIа пятилетка толаме кхоачашъяра юкъе мехкдаьттахощеи газовикашеи лаьцача даькъа лакхха мах баьб партеи правительствас. СССР орденаши медалаши еннай 429 болхлочоа, инженерно-технически балхаш дерашта, Iилмахошта. Новкъосташта В. Г. Бабуковнеи — «Старогрознефть» мехкдаьттен гази доахача управлене керттерча инженера, А. Б. Лологаевнеи — «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази дахара управлене оператора Социалистически Къахьегама Турпала цIи еннай. Мехкдаьттахой къаьнагIа йолча коллективана — «Старогрознефть» мехкдаьттен гази доахача управлене коллективана Октябрьски Революце орден еннай.

КПСС XXIV-ча съезда Директиваша кхы а чоалханегIа дола декхараш оттадаьд мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлошта хьалхашка.

Мехка доаккхаш дола мехкдаьтта 1975 шера 480—500 млн. тоннага дIакхача дезаш да, пятилетка чакхйоалаш шера 300—320 млрд. кубически метр йоахаргья газ.

ДIахо дегIайоагIаргья республика мехкдаьттаи газовии промышленность. 1975 шера 25 млн. тоннага дIакхоачаде дезаш да доаккхаш дола мехкдаьтта, хIаьта мехкдаьттаца йоаха газ — 8 миллиард кубометрга. Цу гIулакха 2 миллион совгIча чIоагIача порожех бурув тоха деза керттерча даькъе мела тIерчеи, мела кIалхарчеи, юрскии тIоанашка. ХьатIадоагIача шерре а 3 млрд. кубически метр газ чакхъяха моргардолаш алсамбаргба Вознесенски газ чакхйоахача завода низ. Пятилетка чакхйоалаш Грозненски газ чакхйоахача заводо чакхйоахаргья «Старогрознефть», «Октябрьнефть» мехкдаьттаи газовии управленеша йоаха 3,3 млрд. кубически метр совгIа газ.

ХIанз ерригача коллективашка КПСС XXIV съезда материалаш Iомаю, 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йола съезда Директиваш кхоачашъяра чакхъяха кийчъеш хьадда мероприятеш я.

М. АФАНАСЕНКО,
КПСС обкома мехкдаьттаи газовии промышленноста отдела заведующи.

Мехкдаьттахой дезача цIейна дикача къахьегама толамаща лакхъабалхиаб «Старогрознефть» НГДУ № 3 йолча районни инженерно-технологически служба мехкдаьттахой. БархI бетта план ханал ши ди хьалха кхоачашъяьй цар. Планал совгIа даьккхад 7840 совгIа тонн мехкдаьтта, шера тIаьийцача социалистически декхарех планал совгIа дакхха лаьрхIа хиннар 7300 тонн мара йоацача. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба операторащ комсомольцаш Козлов Вячеслав, Мусхажиев Жунид, коммунист Лобачев Иван Николаевич, кхы дукха бараш а.

СУРТА ТIА: болх беш ва оператор В. Козлов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьалхара моттиг дIахецац

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера «Грозгаз» треста коллективо доккхий социалистически декхараш тIаийцад. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьй участкай, цехий болхлоша. Цу яхье укх шера хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа тха Октябрьски эксплуатационни цеха коллектив. Продукцена реализаци яра бархI бетта план 111 процент кхоачашъяьй цеха коллективо. Планал совгIа реализаци яьй кхо миллионни 100 эзари гарггача кубически метр газа. Къахьегама овсарле лакхъяра шера декхараш дикка тIехкхоачашдаьд.

ЧIоагIа къовсам лоаттабу коллективо арахецача продукцега дIабода мах лохбара, кхоачашдеш дола балхаш брак йоацаш хилийтара. Укх шера арахецача продукцега дIабода мах лохбарах пачхьалкхенна кходаьд итташ эзараш сомаш. Цхьа моттиг нийсъеннац брак яь.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре дакъа лаьцад тха цеха новатораша, рационализатораша. Рационализаторски предложенеш кийч а яь производствана юкъеяхьара шера план дукха хIама ца эшаш хIанзлехьа кхоачашъяьй тха рационализатораша. Цар производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша бархI бетта порizводствана баь пайда итт эзар совгIа сом да.

Иштта къахьегача тха цеха коллективо даьхача толамий лакха мах баьб. Укх шера хьалхарча квартале социалистически яхье яьннача управлене цехий коллективашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш управлене карара кара тела ЦIе байракхи хьалхара ахчан премии елар тхона. ШоллагIча квартале — шоллагIа моттиги 50 сом ахчан премии елар.

Ер шу долапуча хана тиша аьшк гулдара даькъе доккхий декхараш хьалхашка оттадаьдар тха цеха коллектива. Цох а дика лоархIаю из. Тиша аьшк гулдара бархI бетта план 104,3 процент кхоачашъяьй, планал совгIа гулдаьд дукххача маьхера тиша аьшк, хIаьта бос бола метал гулдара шера план 158,5 процент кхоачашъяьй.

Цеха коллектива болх ритмичнеи рентабельнеи дIабахийтара бокхха лоархIам болаш да Iаи замалехьа болх бергболаш ханнахьа цех, кхыйола участкаш дика кийчъяр. Цу гIулакха ханнахьа оарцагIбаьлар цеха болхлой. Цех Iан замалахь болх бара кийчъяра мел эша мероприятеш хIанзалехьа чакхъяьхай оаха. Пайдана йоаца отключающи устройстваш дIа а яьха царна метта кердаяраш оттаьй, керда газопровод йиллай. Конденсатораш оттаьй Грознерча Чайкина, Ленина, Свердлова, Сайханова, Гудермесски улицашкеи № 3 йолча баьцадаарийсомий совхозеи. Октябрьски районерча 30 участке лаьттан кIалхарча газопроводашта меттел арахьа, лаьттан тIара газопроводаш оттаьй. Из бокхха лоархIам болаш гIулакх да, хIана аьлча лаьттан кIалхара газопроводаш каст-каста йохаш балха тIа хьовзамаш хулар. Цу 30 участке вIашагI а елла болх бе йолаялийтай керда конденсат-сборник. Цо шера эзараш сомаш пайда бергба тха цеха коллектива. Тха районерча № 20 йолча участке капитальни ремонт яьй 300 метр дIоахал а долаш 500 миллиметр диаметр йолча лакхарча давлене газопровода. Уж санна йола кхы дукха а мероприятеш чакхъяьхай цеха коллективо Iан кийчо яра.

Ше-шегIа хьахулаш дац уж толамаш. Цун керттера бахьан да тха коллективо ший болх кхетамца вIаштIехьбаккхар. ХIара декадагIа цкъа итогаш ю цеха болхлоша баьча балха. КарагIдийнна дика гIулакхаши нийсденна кхоачамбоацараши дIадовзийт массаболча болхлошта. ДIахо йодача хана болх тоабара хьадда йола мероприятеш белгалйоах цеха кулгалхоша, инженерно-техническ болхлоша, новатораша. Уж мишта кхоачашъю хьожаш цахаддаш тIахьожам лоаттабу партийнии профсоюзнии организацеша. Тха цехе цхьа бригада яц къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехь ца боаккхаш. Къахьегама овсарле лакхъяра даькъе доккха новкъостал ду цо.

Цхьа дезал санна барт тайна, цаI — массанена тIехьа, масса а — цхьаннена тIехьа, яхача коммунистически принципагIа къахьегаш ба дукхача къамех бола тха коллективацара нах. Царна юкъе ба эрсий, нохчий, гIалгIай, украинцаш, иштта кхыча къамех бола нах. ТIагIертта къовсам лоаттабу цар коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара. ХIанзаьхьа из сийлен цIи лелаеш 22 болхло ва. Къаьстта дика къа а хьегаш хIанзлехьа пятилетка хьалхарча шера план кхоачашъяь итташ болхлой ба тха цехо. Царех ба газови оборудованена ревизи ю слесараш Л. Нудьга, В. Федорова, А. Шахвалиева, слесараш обходчикаш А. Ахмедов, Т. Давидянц, слесараш ремонтникаш К. Тарюхин, А. Чечаев, сварщик Н. Буслаев, кхы дукхахбараш а. Юкъера лаьрхIача шоай сменни нормаш 120—135 процент кхоачашъю царех хIаране.

Д. СОЛНЫШКИН,
«Грозгаз» треста Октябрьски эксплуатационни цеха начальник.

ТХА СОВГIАТ

Мехкдаьттен гази яккхара бархI бетта план ханал бархI ди хьалха кхоачашъяьй!

Планал совгIа 34 эзар тонн мехкдаьттен 3 миллион кубометр гази — из да шоай цIейна — мехкдаьттан газовии промышленноста болхлой Денна «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьтта доахараша кийчдаь къахьегама совгIат.

Вай республикерча мехкдаьтта доахача къаьнагIа йолча районех цаI, хIанз, ма дарра аьлча, шоллагIа малха йоалаш я.

БархIлагIча пятилетка шераш района къахьегамхоша «Iаьржача дошо» керда ганзаш лохаш тIагIертта къахьийга шераш дар, хIаьта цу гIулакха пар дика аьттув а баьлар. 4—5 эзар метр кIоаргачара тIехдукха мехкдаьтта телаш дола мезозойски мехкдаьтта тIоанаш корадаьд «Октябрьское», «Малхбузехьара Гудермесс» яхача моттигашка.

Мехкдаьтта ченаша камаьрщща беркат делар шоаш лехараш̆та: хIанз тохкама яьккхача 4 скважина чура хIара деннеи бийсаннеи 4 эзар тонн гаргга мехкдаьттеи 1,8 миллион кубометр попутни гази йоакхх.

ИйслагIча пятилетка шерашка, вай парте XXIV съезда Директиваш кхоачаш а еш, «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахой пхезза дукхагIа мехкдаьттеи иттазза совгIа дукхагIа попутни гази яккха езаш ба.

Iалаьмате доккхий декхараш кхоачашдеш да, балхий керттера дакъа хиланза ярг мел йоацача энергетически материальнии ресурсашца, транспортаца, вешта аьлча мехкдаьтта доалла моттигаш лахарца, кийчъярца, мехкдаьтта даха уж йолаярца дувзаденна долча балхий йоккхача комплексана юкъедоагIаш мел долча хIаманца Iалашде дезаш болча мехкдаьтта доахаращца, бурувдеттаращца, гIишлошъераща, дукххача службащеи профессешеи творчески цхьана къа а хьегаш. Бехктоккамеи сий долашн ба мехкдаьттахой къахьегам. «Октябрьнефть» НГДУ коллективо де а доагIаш доккхал ду шийдикагIболча нахах. Царех ба № 1 йолча РИТС-ера мехкдаьтта доаха операторащ Юсупов Хавади, Трубка Николай, мехкдаьтта доаха мастер Синюхаев Григорий, мехкдаьтта доаха операторащ № 2 йолча РИТС-ера Степаненко Алексейи Петров Ерофейи, № 3 йолча РИТС-ера Беридзе Викторн Безруков Романи, дукха а кхыбараш.

Пачхьалкхено лакха мах баьб тха коллективана карагIдаьннарий. Цун 21 сага пачхьалкхен совгIаташ деннад, цу даькъе лакхагIа дола совгIат—Ленина орден еннай Октябрьски района ветерана РИТС-1 начальника Армаис Леонтьевич Цатуровна, Октябрьски Революце орден—ЖКК штукатура Ашурова Зинаидайна, Къахьегама Шеча Байракха орденаш — лаьттана кIал скважинашта ремонт еча оператора Лабзин Владимир Петровича, Пронин Иван Андреевича — РИТС-2 мехкдаьтта доахача мастера, дукхача кхычарна.

1971 шера II квартале баьча балха итогегIа СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства а мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК-ас а кхоалагIа моттиги ахчан премии хьожаьй «Октябрьнефть» НГДУ коллективана.

КПСС XXIV съезда исторически решенеша деташ айдаь йолча «Октябрьнефть» НГДУ коллективо дIахо а ший де йиш йолаш мел дола хIама дергда сийрда кхоане — коммунистически общество хьалъяра а ийслагIча пятилетка хьалхарча шера заданеш сийленца кхоачашъяра а лоаттабеча къовсаме хьалха хилара.

А. БОЛВАНОВ,
«Октябрьнефть» НГДУ керттера инженер.

«БIарчача шера ударни хьисане къахьегаргда» яхача девизагIа болх беш я В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив. Завода цехашта, коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт 8 бетта план ханал дикка хьалха, 18 августа, кхоачашъяь № 13-14 йолча установка коллектив.

СУРТА ТIА: цу установка вокхагIволча оператора Сурцев Георгий Корнеевича кулгалду коммунистически къахьегама цIи лелаю бригада. Аьрдехьара аьттехьа: Зайцева Нина, Петриев Вадим, Сурцев Георгий, Володина Зина.

И. Плиева сурт.

СА КАЧАЛКАШ

ДукхагIа ме бу дукхагIа безалуш хул цхьабола болх. Кхо шу хьалха хIанз айса болх беча мехкдаьтта доахарий бригаде йодача хана, цига се дукха говргья аьнна хетацар сона. ХIаьта а тIехь-тIехьа дIаIаьмар геттара хала хийттача оператора профессеца. Дукха ха ялалехьа кхоалагIа разряд а елар сона.

Со цу балхаца дIаэяь цох са безам болийтар вар тха бригадера воккхагIвола оператор Зимовец Дмитрий Петрович. Дагардалац цо даь хьехар, Iомаяь говзал. Дег тIара баркал ях аз цунна а, со ши дагайолча хана сона уллув хиннача кхыбараш̆та а. Керда саг чуоза, хьакхашта ваккха, нийсача наькъ тIа ваккха Iаьма я тха Торий Матрена Власовнас кулгалду ерригача республике цIи хеза мехкдаьтта доахарий коллектив. Барт тарца, хьинаре къахьегарца даьннад тха дукххача къамех болча нахах вIашагIкхийттача бригада сий. Из лораде, кхы а айле гIерт тхох хIара оператор. Из уйла кер чу йолаш къахьег аз а.

ВорхI скважина я аз лелаеш. Шеяр къаьна я. Цудухьа дикагIа хьажа, бIарг лакха беза царга. Смена дIаяхийтац аз уж цIенъяь, даьтта хьекха, мелъенна оатхал чIоагIъяь царех цкъа-шозза кулг ца тохаш, цар хьалъувза мехкдаьтта дIа мишта дода, хатар хиннадий ца хьожаш. Цудухьа цIаккха ца соцаш цхьатарра болх беш я са качалкаш. Цар шортта, бумбарго мо, лехкача ашарех а хов сона царна фу эш.

Тха промысла бригадашка тIехь-тIехьагIа дукхагIа Iовш латт са профессех къахьега безам бола вайнахъа къона кхаанах. Хоза шоай балхах а кхеташ, хIама ха а ловш къахьегаш ба дукха ха йоацаш тха бригаде ена йоI Адильгова Лида, шоллагIча бригадера Мамергова Роза, кхыбараш. Сона дикагIа хет «Iаьржа дошув» доаккхача сай новкъостий дукхагIа ме хул. Цар кулгаш, говзал эшаш я укхаза. Укхаза сихагIа лакхлургба цар идейни кхетам. Коллективо дикагIа ма кхевой саг. Со а я иштта цо кхебеш боагIачарех.

Укхаза йоагIаш 8 класс мара яцар са. Коллективо безам тIабахийтар са дIахо деша. Сайрийна деша ухаш 11 класс а яьккха хIанз институте яха уйла йолаш я со. Цхьан метте латташ санна висац дикача коллективе нийсъенна саг, ала гIерт со.

Во дац тха къахьегама хьокхамаш а. ИйслагIча пятилетка хьалхарча лоархIамерча шера тхоашта хьалхашка оттадаь лакха социалистически декхараш кхоачашдулу тхога. ЦаI пункт йисац яьса. Тха промысло (хIанз районни инженерно-технологически служба — РИТС — оал цох), хIаьта са ворхI скважина а дика дакъа лоап мехкдаьттахой цIей дездеча деношка «МалгIобекнефть» управлене даьхенна совгIат кийчдара. ДIабахача ворхI бетта планал совгIа 12953 тонн мехкдаьтта даьккхад МалгIабика добытчикаша, къахьегама овсарле 101,5 процент лакхъяьй, заданел совгIа 458 эзар сом цIена пайда баьб. Иштта къахьегаргда дIахо а.

М. ГОРБАКОВА,
МалгIабикерча № 1 йолча РИТС хьалхарча бригада оператор.

ДИКА КУЛГАЛХО, ПРОИЗВОДСТВЕННИК

«Грознефть» объединенена чуйоагIача Грозненски ремонтно-механически завода мехкдаьтта оборудованена ремонт еча участка коллективо арахеца продукци вай мехка кхаьча ца Iеш доазол арахьарча дукххача мехкашка дIакхоач. Цудухьа бехктоккамс ба цу участке токараша, слесараша, кхыча специалисташа бу болх. Цудухьа шоашта тIалатта бехктокхам бовзача болхлоша «Коллектива сий—са сий» яхача девизах къахьег. Иштта къахьегача болхлоша цхьа моттиг нийсъялийтаяц укх шера сакхат долаш продукция арахийца.

Цхьаккха сакхат доаца продукци арахецача болхлой цIераш йоахача хана цеха кулгалхоша эггара хьалхарчаца йоакхх слесара Глухов Виктор Ивановича цIи. ОТК-я болхлой тIахьожам боацаш продукци арахеи цо. Цудухьа хьакхаьча моллагIа чоалхане заказ эггара хьалха дIалу цунга. Укх шера бурув тохачара обсадни колоннана цементаж яра керда стыкующи устройство кийчъяра йола чертеж кхаьчар заводе. Цу чертежагIа керда оборудовани кийчъе задани елар Виктор Ивановича. ЛоархIалургдийтеш тхо укх заданех ихаш шекбувлар из а цун новкъостий а. Цхьабакъда, ткъаьх шера шоаш Iоаяь балха опыт дагаехача шоаех бIубелар цар. Шоай ерригa творчески уйла тIаяхийта из керда оборудовани хьае йолаелар Виктор Ивановича кулгалду слесарий бригада. Хьинар кхо ца деш къахьийгача бригада лаьрхIача ханал хьалха яь яьккхар цу оборудоване опытни образец. Москве ВДНХ яхьийтачул тIехьагIа цунна елар медаль. Укх бетта цу бригада хьаяь йоаккхаргья цу тайпара пхи оборудовани, хIаьта шу далалехьа кхы а пхиъ арахецаргья. Кастта из керда оборудовани серийно арахеца йолаергья заводо. Цох производствана шера итташ эзараш сомаш пайда хургба.

Иштта цу бригада кийч а яь арахеца йолаяьй трапни установкашта эшаш йола пускови камераш, компенсатораш, кхыйола продукци. Пускови камераш боккха лоархIам болаш продукция я. Цар новкъосталца газ хьакъеста а еш цIенду мехкдаьтта. ХIанз 300 совгIа пускови камераш арахеи цу цехе шера. Бригада бригадирнов. Глухова ше керте латтача коллектива болх кхетамца вIаштIехьбаккхар бахьан долаш моллагIа заказ толамца кхоачашду цо.

Ткъо шу гаргга ха я балха моттиг ца хувцаш цо цига хьинаре къахьега. Цига балха вена дукха ха ялалехьа Виктор Иванович хьожавир цехе эггара тIехьаюсача бригаде бригадиралла. Йоккха опыт йолча болхлоща дага а бувлаш лоацача хана тоабир цо бригада болх. Ши-кхо бутт балалехьа хьалха латтача бригадашта юкъеяхар бригада. Цу хана денз балха тIа хьалха латташ хьайоагIа из. Завода эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама сийлен цIи елар бригадана.

Ший балха опыт дIа а луш цо Iомабаь ба цун бригадера беррыгаш хIана бац аьнна бола слесараш. ХIанз уж балха тIа хьалха латт. Царех ба Галустян Юрий, Афанасьев Юрий, кхыбараш. Цар а шоай бригадира санна юкъера лаьрхIача сменни нормаш 150—200 процент кхоачашъю. ХIанз тIадоагIача шера чотах къахьегаш ба уж.

Общественни балха юкъе а хьинаре дакъа лоац цо. Цехе дикагIвола агитатор ва из. Массехказза хержав профсоюза цехкома членалла. Уж декхараш а цо дика кхоачашду.

Доаха къахьегама толамаш дика хиларга хьежжа дукха совгIаташ тийннад цунна. «За доблестный труд» яхеи Ленински Юбилейни медали еннай цунна, дукха Сийлен грамоташ тийшаи, баркалаш яьхад. Цар дог гIоздаьккха дIахо кхы а дикагIа къахьега лерхI цо.

Б. КОСТОЕВ.

ЦIаккха а деналах ца вохаш

ДIатIахьежача цун шовзткъе итт шерал тIех ха яьннай аргдац саго.

Даггара делча а, шовзткъа шерал тIех ха я алац Кулаков Николай Леонтьевич бIаргавайначо. Елаенна, сатийна, йиза хеталуш йола юхь. Лоацца тесса, иназткъа холуш, юкъ-юкъе кIайбенна корта. КIезанга оагIораберзабаь корта а болаш, лаьрххIа ладувгI цо шийна къамаьл дечунга, юкъе ца а лелхаш, наг-нагахьа юкъе дош доаладу, оалаш ма дарра, ше тохар меттахьа а тохаш.

Мишта дода ца ховш дIадода вахар, болх, салоIилга, аьнна хеталу. ХIаьта Iа уйла йича дагадох хинна хIамаш. 1928 шу дар. Эггара хьалхарчарца колхозе бахар КулаковгIар дезал. Пхийтта шу мара даланза кхувш воагIаш кIаьнк хинна Николай а волавелар колхозе къахьега.

Ткъаь вурийтталагIча шера эскаре гIулакх де вахв веза ха хьатIаэттар. ГIулакх деш Ленинграда юхе хилар. Фински тIем гIа дакъа лоацаш а хиннав. ЦIаккха а дег чура дIадаргдац Советски бIуво МаннергеIма чIоагIале тIаьхIертан бIубеннеи кагъяь уж Iан шийла деноши бийсаши.

Шовзткъе цхьоалагIча шера март бетта демобилизацегIа цIавенав Луганщине — вайча юрта. ХIаьта цул тIехьагIа цхьа масехк бутт баьннача гIолла, ноашка кондара хьаж йоагIа буц хьоккхаш воаллача хана, юха а хезар дег чу бала боссабеш дола дош «ТIом!»

Немцаша дIалаьца хиннача Стари Руссана юхе 15 августа чIоагIа тIом болабир Кулаков Николай юкъе хиннача дивизе. Кхоачаш дие ди а дала лехьа пхьарсах чов хилар Николайна. Шин бетта алла вийзар госпитале дарба дайташ.

Госпиталера араваьнначул тIехьагIа — юха а фронте. ТIехьашка довланза ца доалаш халахетар ла дийзар. Къаьстта шаьра дагабоагIа Георгиевски районерча Воронцовка яхача юрта хинна тIом. Ший тIема доттагIащца цхьана Николая лораеш хиннача позицешта тIайолаелар фашистски танкаш. Шоашка бIарчча йиса 76 миллиметрови йоккха топ ворхIазза кхосса кхийра бIухой. Ала нийккхар массехк танках, кхакхара хьаж йоагIа кIур урагIа а бодаш. Цхьабакъда, бархIазлагIа йиза йоккха топ кхоссанза йисар. Оборона йохайир танкаша. Дукха новкъостий къаьстар Николайх.

ХьатIаэттар, вай бIуво, мел латт духьал лаьттачул тIехьагIа, наступлена йолаяь ха. Украина мукъайъаккхача хана 66-ча штурмовой дивизе 175 стрелкови полка дошлой оазведка отделене командир вар Кулаков Николай. Цул тIехьагIа отделене командир волаш моастагIчун лаьтта гIолла бир цо ший коталон никъ.

Из мишта никъ ба ховргда Николайна тийннача совгIатех «III степена Слава» яха орден — Висла тIа баь тIом бахьан долаш, «II степена Слава» — Одера тIа баь тIом бахьан долаш, «Даьймехка тIема II степена» орден — Шпрее баь тIом бахьан долаш. Сийрда цIей—Коталон Ди—9 май Чехословаке город Раковнике дездир цо.

Шовзткъе пхелагIча шера демобилизацегIа цIавера, мехкдаьтта лехаращца балха вахар. Юххьаьца № 47 йолча тIехкIоаргача, 7 эзар метр кIоарга бурув тоха лаьрхIача, Къилбаседа Кавказе эггара хьалхарча буровое вокххагIвола дизелист волаш. ТIехдика бора болх. ХIанз гIулакха тIа лакхвеннав — № 80 йолча буровой механикалла хьожаваь, из а я иштта тIехкIоарга, 6 эзар метр кIоарга бурув тоха лаьрхIа. Укхаза а гвардейски IаьдалагIа хьегар къа. Цхьа бахьан доацаш дац цун портреташ тIемеи къахьегамеи сийлен Стендаш тIа, дикагIболча рационализаторийи изобретателийи Доска тIа хьалтеха доахкаш хилар.

Николай Леонтьевич — бурув деттача балхий Карабулакски управлене дикагIболчеи хьинарегIчеи рационализаторех цаI. ЧIоагIа маьхе я цун предложенеш.

Соахк шоллагIча ах шера Н. Л. Кулакова 5 рационализаторски предложени елар, уж ериграш производствана юкъейихьар, цар йоккха экономически эффект елар. Массехк рационализаторски предложени еннай укх шера а. Ераш я царех цхьаяраш: буровой лебедкана лаьрхIа разрядникий болата корпусаш; соталуши лакха давлени довши йола, лакхе йийцача разрядникашта фо тIадохийтеи юхадоахеи бронировании шлангаш; насосий штокаш шелъяра лаьрхIа даьтта система хинначунца хувцар хIара насос къаьст-къаьста шелъеш йола керда схема; машинни отделене хIара насос къаьст-къаьста соцаяр, кхыяраш.

Iан замалахь беча балха цIенхашттa кийчо яро толам бакххара новкъостал ду. Дика специалисташ дукха кийчбаьб Николай Леонтьевича. Дукха ха хетаю цо къонача болхлошта: электродела, слесарни, сварочни балхаш Iомаду царна.

Даьхено лакха мах баьб цун хьинареча къахьегама. ДIаяхача пятилетка заданеш толаме кхоачашъярах Къахьегама Шеча Байракха орден еннай Н. Кулаковна. Цун вахаре кхы цхьаькха а йоккха событи хиннай — дукха ха йоацаш Советски Союза Коммунистически парте членалла дIайийцав Николай Леонтьевич.

ХIанз хозача дега гIозаца накъавенав Николай Леонтьевич традиционни цIейна — мехкдаьттахой Денна.

А. БАКАЛЮК.

ХАЛОНАШ ЦА ЛОАРХІАШ

Укх шера чІоагІа йоккъал эттар, баьцадаараш леладерий хьинар мииштад хьажа безам болаш санна. БІаьсташ юххье бешамашкара балхаш дІадоладеш шелал эттар, тІаккха цахаддаш догІаш дийлхар, тІеххьара а шин бетта лаьттар цхьа догІан тІадам ца божаш йоккъал. Кхьметтел массехк метр кІоарга лаьттагІа овлаш чудолхача гаьнаш тІара а йоккъала духьала латта ца могаш Іолегар ІажагІьенна лордаш. ХІаьта гаьнаша ловш ца хилча, миштта ловргьяр иззамо йІовхал массехк сантиметр мара лаьттагІа овлаш чу ца дахача баьцадаараша?

Уж Іалама духьалъуьттаяь халонаш лайра хьинаре къахьийгача Сунженски района «Победа» колхоза болхлоша. Баьцадаараш кхедераша лаьттаница дукхагІа тІоадал хиллйтара йоагІаш йола йоакхо йир. Къаьстта дика агротехнически гІулакхаш де вІаштІехьдаьлар Бугаев Александра кулгалдеча бригада.

ДогІаш дийлхачул тІехьагІа бешамашкарча баьцадаараштa культиваци йир, цкъа яь а ца Іеш массеххазза. Цу гІулакхо лаьтта кІаьлдаь ца Іеш баьцадараштa йовкъарло ю йоархІаш а дІаьхар.

Даттара къахьегашехь а кхоабацар бригада болхлой сиха тІадувла оасар дІадаккха.

ОарцагІбаьлар беррига колхозхой. Кхашкарча бригадашкара а фермашкара а портта болхлой хилар бешамашка баьцадаараштa оасар дец.

Из болх толамца чакхбаьккхачул тІехьагІа йоккъал эттар, ца хаддаш дождевальни установкаш ца хий детта дезаш хилар баьцадараштa. Бакъдар, аьлча, цхьа шу дІадахадац укхаза баьцадараштa хий детта ца дезаш. Укх зоне хий детташ ца хилча хала да лакха хьувкъам кхебе, тоъам болаш хилац Іаламо луш йола тІоадал.

ХІаьта укх шера юкъера хьувкъам кхебе а хала да. Хала дале а тІаийца социалистически декхараш диилац колхозахошта, уж толамца кхоачашде низ кхобац бригада къахьегамхоша.

Ма эппа догІаш делхача шерашка цкъа — цозза хий техача лакха хьувкъам лу помидорашеи нарсашеи. Цхьабакъда ер шу иштта дац. Декъа латт ахка. Цудухьа хІакале диазза хий техад бешамашка пов. Бугаева кулгалдеча бригаде. Механизатора Попов Николая ДДА-100 догІан хьиеапе хий деттача установкаца цахаддаш хий детташехьа тоъам хилац баьцадаараштa. Цхьалолча шерашка торенаш хиннай хиш деттача механизаторашта баьцадаараш леладечарна оасар деш а кхьдола балхаш кхоачашдеш а новкъостал де йиш йолаш. Укх аьхке духхьал хий тохар мара кхьдола балхаш де вІаштІехьдаьннадац поливальщикашта.

ЙІовхал эттача денз ца социйтаи хий детташ хьабоагІа Шпак Петр, Долинский Иван, Лось Федор, Фласов Иван. Лакха да цар къахьегама толамаш. ДиазлагІа хий тохаш ба уж хІанз баьцадараштa. ТІеххьарча участкана хий теха доаллашехьа, цІаькха хий тоха дезаш хул хьалха хий теха участок. Иштта хий детташехьа лаьрхІача бесса рассадни помидорий хьувкъам чуэца вІаштІехьдалац колхозхой. ХІара гектара тІара 150 центнер мара ялаьзар помидораш. ЛаьрхІачул 20 центнер кІезигагІа. Ала хІама доацаш чІоагІа къахьег наха, хІаьта а йоккъала духьал отта хала да. Цхьабакъда зехьа дайнадац баьцадаараштa хий дуллаш хиинначар хьийга къа. Дика хьийкъай грунтови помидораш. ХІайз чуэцаш латт уж. Хьувкъамо хьахьокх помидораш планал совгІа паччахьалкхенна дІаяла вІаштІехьдаргдолга.

Дика толамаш даьхад баьцадаараш леладеча цхьоалагІча бригада болхлоша. ХІанз нарсаш чуэцаш ба уж. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 250 центнер йоал уж, хІаьта планагІа лаьрхІар 170 центнер яр.

Белгалъяккха еза Белозерова Аннас кулгалду звено. Гектара тІара 260 центнер нарсаш лохьъю цу звено болхлоша. Звено кулгалхо Белозерова а тІехьа баьцадаараш кхедара йоккха опыт йола пенсионераш ба уж. Уж ба С. Ананьева, А. Выродова; А. Авилова, Е. Павленко, Е. Доценко, М. Попова, кхьбераш. Иштта Іаламо гІауьттаю халонаш эша а еш цоаш тІаийна декхараш толамца кхоачашдара беррига низ тІабахийта къахьегаш ба «Победа» колхоза баьцадаараш леладераш.

Б. ШАКРИЕВ.

Цахаддаш хьатІаухаш латт «Экажевский» совхоза сок йоаккхача цехе сомах етта машенаш. Къаьстта дукха ух уж Сунженски районера. Кхо эзар тонн сом чакхбаккха лерхІ цеха къахьегамхоша укх сезонагІа.

СУРТА ТІА: Іойоассаеш я Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозера Іажаш бахьаш ена машен.

С. ХАКИЕВА сурт.

МЕХАНИЗАТОРИЙ ТОЛАМАШ

1760 гектарах хІаране тІара 19 центнер кІа чуда декхар тІанийцадар «Ермоловский» совхоза шоллагІча отделенерча механизатораша, планагІа лаьрхІар 17,4 центнер йолча.

Ялаташ чуийцачул тІехьагІа итогаш йича гучадаьлар денна дош миштa кхоачашдаьд. ХІара гектара тІара планал совгІа 3 центнер кІа, 8 центнер кен, иштта кхьйола культураш чуийцай цар. Ялат чудерзадаьчул тІехьагІа боахамерча хьайбашта Іай даа доакъар кийчде арабаьннача механизатораша 400 тонн йол, 1500 тонн ча, планагІа 4900 тонн езача 5300 тонн силос — иззал доакъар Іалашдаьд. Укх деноцка 55 гектара тІара «магар» хьокхаш, из фермашта юххе аргІаш а деш хьалйотташ боахк механизатораш.

Къаьстта дика къахьег механизатораша Дадаев Балауде, Лагиев Іалауде, Исаева Залпас, кхьчар. АргІаш деча дика болх бу пенсионераша Лабазов Албека, Арсангериев Алирас. Силоса хьажкІаш хьокхача 1,5 норма кхоачаш а еш къахьег комбайнераша Мусаев Хьожахьмада, Хадисов Ибрагима, кхьчар. Балха норма тІеххкхоачашъю цар массаза а. Укх шера а дикагІа ялат хьувкъаде дага бола шоллагІча отделене механизатораш хІанз а сихбенна лаьтта оахаш ба. 9 трактор я из болх беш. Говзача механизаторашa Абубакаров Ширване, Сулейманов ГІурмана, Ибиев КаІбулле хІара дийнахь 10—12 гектар лаьтта оах, норма 4,2 гектар йолча. Парте XXIV-ча съезда сопамаш толамца кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаш хьабоагІа отделене беррига кхаш леладераш.

Я. ЦУЕВ.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагІо тІа).

къаьст - къаьстача колхозий, совхозий, предприятей, организацей кулгалхошна машар лелабеш хилар. 1971 шера Наьсарен районе дерріга де дезаш долча 83,7 эзар сома маьха балхех укх шера 7 бетта кхоачашдаьраш 21 эзар сома маьха мара дац.

Ножай-Юрта районе оттаь наькъий балхаш дара план 96,4 эзар сома да, цхьабакъда, кхоачашдаьраш 13,2 процент мара дац.

Советски районе а иштта 13.7 процент мара кхоачашдаьдац наькъаш дахкара балхаш.

Республика Лакхехьарча Совета Президиумо къахьегамхой депутатий Наьсарен, Ножай-Юрта, Советски районий Советий исполнительни комитеташ декхарийла яьй уж белгалдаь кхоачамбоацараш дІадахара сиха данза даргдоацар де а наькъий балхаш дара районашта оттаь планаш кхоачашъелга Іалашде а.

Къахьегамхой депутатий районий, городской Советий исполкомашта тІадиллад 1959 шера 7 апрелерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа автомобильни наькъаш дохкачеи тоадечеи предприятешеи-организацешеи дакъа лацара планаш шоай ханнахьа хІара организацеген предприятеген дІакхоачийтилга.

Автомобильни наькъаш дохкачеи тоадечеи къахьегама ресурсашца, техникаца юкъарчал доашцаш дакъа лацара Советий исполкомаша шерагІа юкъеоза еза предприятеши организацеши, наггахьа йолча хана мара цу балхашта меттел кхоачашде дезача балхий сметни маьхе боараме ахча таккхарах кІалхара ца а йоалийташ.

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета автомобильни наькъаш дехкачеи тоадечеи управлене начальника нов. Л. С. Кулявчинскена тІадиллад наькъашкара балхаш дика кхоачашделга, автомобильни наькъаш малагІча хьал тІа да а пайда мишта эш а хьожаш технически тІахьожам чІоагІа лоаттабелга, наькъий - эксплуатацеонни участкай производственно - технически база чІоагІъяра, техниках пайда дикагІа эцара, автомобильни наькъаш дохкачеи тоадечеи къахьегам вІаштІехьбаккхара де дезар делга наькъий а наькъий - производственни а управленейи участкайи кулгалхошкара дизза хьадехар.

«Грозненски районе Советий депутаташца бу болх вІаштІехьбаккхарах» доля доп дийца а дийца. Президиумо белгалдаьккхар, къахьегамхой депутатий районий, юртий, станицай Советий исполкомаша Советий депутаташ общественни гІулакхашка хьинарегІа дакъа лацара юкъеозаш белгалара болх беш хилар, цар низаш КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра тІадерзадаь хилар.

Депутаташ Советий гІулакхашка хьинаре дакъа лаца юкъеозара организационни мероприятей план оттаьй Грозненски районни Совета исполкомо. Плана тІа оттадаьд «Депутата Ди» белгалдоахилга, депутата политически знаней практически гІулакхийи боарам лакхбара тІаерзаь кхьйола мероприятеш чакхйоахилга.

Советски актива районни школа я районе болх беш.

Районни Совета исполкоме вІашагІа а делла болх беш да депутата цІа цига да мел эша литература, беседаш, консультацеш ю советски балха дешаех лаьца.

Массазарча комиссей членаща совещанеши семинараши яра районерча болхлой группа хьожаьй. Цар цига хьал а ухаш докладаш ю боахамех социальнo - культурни гІирсаш хьалдеча Советаша дакъа лацарах, парте XXIV съезда решенеш практически кхоачашъярах долча Советий декхарех, кхьдолча дешаех.

Цунца цхьана Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар, Советий дукхача исполкомаша хоржамий округашкара шоай болх вІаштІехьбаккхарах шоай депутатски декхараш кхоачашдарах депутаташтa кІезига новкъостал даь хилар, цу дешаех лаьца цар депутатаща къаьст - къаьста беседаш наг-нагахьа мара ца еш хилар.

Советий цхьайолча исполкомаша леладеш дац сессешка дувцийта тІахьош долча дешаех лаьца еча Советий решеней проекташ хьалххагІе а депутаташтa йовзийтилга, хІаьта из бахьан долаш сессе балха юкъе хьинаре дакъа лацац депутаташ.

Ше баьча соцам тІа республика Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар къахьегамхой депутатий Советийн цар депутатийи керттера декхар КПСС XXIV съезда решенеш, халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера план кхоачашъелга хилар.

Къахьегамхой депутатий районни Совета исполнительни комитет декхарийла яьй юртийн станицайн исполкомашта кулгал чІоагІагІа де, сессеш кийчъелгеи чакхйоахилгей, паччахьалкхен управлене, боахамей социально - культурни гІирсаш хьаллара дешаш кхоачашдеча депутаташ юкъеозара лоархІамеча формаех цаІ хилара тарра, тоаде, тІаийо решенеш йизза кхоачашъе а шоай ханнахьа уж кхочашъелга Іалашде а.

Районни Совета исполком декхарийла я дІаяхача Совета сессеша тІаийца хинна решенеш кхоачашъяра лелама хьакъехьеи депутаташа яьча практически замечанеехи предложенеехи лаьца чакхдаьхача гІулакхий хьакъехьеи Совета хІара сессега хоам берг болаш бокъонца порядок оттае.

Шоай гІулакхех лаьца харжархошта хьалхашка депутаташа ханханахьа отчеташ телга Іалайде.

Депутатий дешара тайп-тайпарча формаех шерагІа пайда эцанзаяргьяц къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташ даим балха опыт дІа-юха эцаш, депутаташтa, къаьстта а керда хержараштa, ма могга новкъостал деш хила еза.

Республикански газетий редакцешта, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета телевиденеи радиовещанеи Комитета тІадиллад къахьегамхой депутатий Советий болх шерагІа бувцилга эггара лакхагІча —беррига балха низах 5 процент совгІа —цифрага кхоачаш хьалдаьлар из.

ІАН ЗАМАННА КИЙЧО ЕШ

ТІатеІІа Іан замалахь хьайбаш чусоцадара кийчо еш ба Урус-Мартана района «Гойтинский» совхоза къахьегамхой. Доакъар Іалашду бригада я совхозе вІашагІъелла. Цунна кулгалдеш ва йоккха балха опыт йола Юшаев ЙсмаІал. Доакъара лаьрхІа 350 гектара тІа люцерна, силоса 600 гектара тІа хьажкІаш дІайийнаяр совхозе. ХІаьта хІанзлехьа цу майдан тІара план 1200 тонн йолча 1040 тонн йол Іалашъяьй совхозе. Ча планал совгІа 2200 тонн да. Цул совгІа укх шера эггара хьалха 765 тонн сенаж а кийчъяьй. Деррига доакъар Іан замалахь хьайбаш чусоцадерг долча моттигашка дІаоттадаьд.

КхозлагІа люцерна хьакха кийчо еш ба боахама хьайбаш леладераш. ХІара гектара тІара ворхІ бІаь килограммал кІезигагІа йоацаш йол Іалацъе дага ба уж.

ХІанз сихбенна силос йоллаш ба боахама къахьегамхой. ПланагІа 5700 тонн Іалацъе еза из, Іалашъяьр 4700 тонн я. Доакъар Іалашдеш бригаде къаьстта дика къахьег трактористаша Яхьяев Шулде, Самбиев Дутас, Шаипов Адама, силоса хьажкІаш хьокхача комбайнераша Айдамиров Абус, Нантаев Шерипа, Идаев Сайд-Эмина, машенаш тІара силос Іойоассаеш а из йоаржаеш а къахьегача болхлоша Абдулвагапов Тутас, Мурзабекова ПаьтІамата, тракторица силос ІотоІаеш волча Аюбов Аднана. Шоай балха заданеш юкъера лаьрхІача 150—170 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дІадахийтац цар.

Х. МАГОМЕТОВ.

КХОАНЕН ЙОАКХО ЕШ

Пятилетка шоллагІча шера чуэцаргболча хьувкъама лард йоаллаш ба хІанз Ножай-Юрта А. Шерипова цІерагІча колхоза кхаш леладераш. ДІадахача шера шийтта бІаь гектара тІа дийна дале укх шера кхойтта бІаь гектара тІа дуврга цу колхоза гурахь дув кІа. ХІаьта цун лакха хьувкъам кхебара хІанз беррига низ тІабахийта, агротехнически бокъонаш лораеш даьтта оахаш ба механизтораш.

Укх тІеххьарча хана догІа ца доагІаш йІайха йолаш чІоагІа докъаленнад лаьтта. Цудухьа хала да из механизаторашта аха, хІаьта а оахам дика ду цар. Из иштта хила а деза, хІана аьлча хІара сменагІа трактористаша лаьтта мишта аьхад хьожаш хул бригадир, агроном. ХІаьта эшшача тайпара кІоарга ца оахе, йоккхий галаш хуле, из кха юха оахийт трактористашка. Цудухьа шоай болх бехктоккхаме болга ховш къахьег механизатораша. Цул совгІа вІаши новкъостал а ду цар. Иштта трактор йохе, летучка хьаярга а ца хьежаш, трактор тоае новкъостал ду, кхьдар. ХІаьта ховш ба уж тІадоагІача шера чуэцаргбола хьувкъам цар балхах тийша болга а. Цудухьа лакха да цар хьокхамаш.

ВорхІ трактораца дийнахь а бус а лаьтта оахаш вийтта механизатор ва. Царех цаІ вац шин смении норма кхоачаш ца еш.

Къаьстта дика къахьег Сулейманов Іандис, Пашаев Юсупа, Адуев Виселима, Юсупов Адлана. 150 проценталл лохагІа йоацаш кхоачашъю цар шоай смении нормаш. ХІаьта массане а дийнахьи буси юкъера лаьрхІача 98 гектар лаьтта оах цар. Деррига аьхар 950 гектар да. Цунах ялх бІаь гектар гаргга лаьтта, хІара гектара тІа шишша тонн минеральни удобрени а йилла хьаьндаь, тахан а ялат дІаде кийча да.

ЛоархІаме да дерригача кхашка лакха кондици йола фу дІадер. Опыто хьахьокх хьувкъам дІадийнача фуня дикалга хьежжа хулга. Цудухьа укх гурахь дІаде лакха кондици йола фу кийчдара беррига низ тІабахийта къахьегаш ба колхозхой.

Укх гурахь дІаде эшаш дар 450 тонн фу да. Из деррига а долаш да боахаме. Цхьабакъда цхьоалагІча класса кондицега дІакхоачадаьр 350 тонн мара дац. Дисар кхоалагІча классагІа да. ХІаьта из а хІанз хьатта дийнахь а бус а цІендеш, докъадеш лаккхарча класса кондицега дІакхоачадеш латт.

Хьатта дІаде деза кІа цІендеш, докъадеш къаьстта лакха къахьегама хьокхамаш гойт, ялат цІендеча агрегата тІа болх беча Мингсултанов Іалаудича. Фу кийчдеш лакха толамаш дахарах шоза ахчан преми еннай цунна.

Дика болх беш белгалбаьннаб хьатта тайп-тайпара балхаш ду къахьегамхой Мингсултанова Элима а, Пашаева Хавани а. Царна а еннай ахчан премеш. Цул совгІа деррига фу дІадувча боарамга дІакхоачадича мах боацаш ялат а лургда.

ТІакхаьчай гуйре, гаьна дац Іа а. Цудухьа колхоза хьайбаш Іан замалахь дикача хьалашка кургдолаш кийчо яра беррига низ тІабахийта къахьегаш ба хьайбаш леладераш а. ЦаІ-ах шера тоъам хургболаш Іалашдаьд боахаме гІожа доакъар. ПланагІа 1100 тонн Іалашде дезаш хиннача 1700 тонн Іалашдаьд гІожа доакъар. Цунах 970 тонн дикал лакха йола йол а. Цул совгІа плана юкъе ца йоагІашехьа технологе ерригa бокъонаш а лораеш 370 тонн сенаж а кийчъяьй боахаме.

ХІанз силос йоллаш ба колхозхой. ЕрригаІалашъяьр 300 тонн я.

— Юкъера лаьрхІача цаІ-ах шера тоъаргІйолаш силос Іалашъе торонаш йолаш да тхо. ХІаьта цу торонех бизза пайда а эцаргба оаха, — йоах колхоза председатела Д. Канзиева.

Дика толамаш доах колхозхоша укх шера тІаийца декхараш кхоачашдеш а. ДІадахача шера ворхІ бетта даьккхачунца нийсдича 76 процент дукхагІа дулх даьккхад цар укх шера. ХІаьта района кхьча боахаме дукхагІа ехкай из продукци паччахьалкхенга а. 150 процент кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара план а.

Боккха теркам тІабохийт колхозе хьайбай помещенеш тоаяра. Уж боахаме мел ераш топпар хьаьха, тховнаш тоадаь кийчъяьй. ХІаьта хьайбашта лазараш дувлийтача хІамашта духьала дезинфекци яьчул тІехьагІа, хьайбаш чулакха мегаргйолаш я помещенеш.

Лоацца аьлча кердача пятилетка хьалхарча шера шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачаш а деш пятилетка шоллагІча шера тІаийца декхараш а лакха хьокхамаш доахаш кхоачашдара тешаме лард йоллаш ба А. Шерипова цІерагІча колхоза къахьегамхой.

М. ХАМАТХАНОВ.

ІИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦИИ СОЦИАЛЬНИ ПРОГРЕССИ

3. ШИ СИСТЕМА—ШИ РЕЗУЛЬТАТ

Евгений Амбарцумов,
исторически Іилмай кандидат

Социальни структурерча толамаша, лакмусови кхьхатилга санна, хьахьокх Іилма - технически революцеца дувзадена обществе хула хуьцамаш. ДегІадахкача мехкашка массе метте болх беш бола нах тІа-тІа дукхагІа юххьанцара оалаш долча доакъошкара (юрта боахами лаьттан ченашкара бедаа йоаха промышленности) шоллагІчен (бедал чакхйоаха промышленность) къаьстта а кхоалагІчен доакъошка (транспорти гІулакхаш ду сфера, хІаьта иштта Іилма, образовани, унахцІено лораяр, и. кх. дІ.) дІачуух.

20 шу совгІа ха хьалхагІа экономиста Жан Фурастьес «ХХ бІаьшерера сийлахь - йоккха догдоахийла» яхача ший книжка тІа хургдар ховш яздьд, кхоалагІа тайпа сфера дегІаухаргья болх булургболча бахача нахах дукха совгІа - эшашагІа боацаш 80 процент чулацащаша йолча хана. Фурастье аргументаш, из дегІаахар технически прогресс гІулакхаш дарга дІаккачийтара горонаш кІезига хиларех хургда по-яьхандаь, хара хиннаяле а, цо теркалъяь тенденци, белггала, дегІаухаш я. ВІашагІкхийттача Штаташка производственни доацача доакъошка балха бола нах 50 шераш юкъедахача хана а тІехьа дукхагІа бар цхьана лаьрхІача промышленностеи юрта боахамеи хиннарел. Болх бераш къаьстта чІоагІа дукхагІа хилар паччахьалкхени административни аппарате- просвещенеи унахцІено лораечеи, хІаьта иштта финансови учреждения, реклами предприятешка, и. кх. дІ.

Из паччахьалкхен - монополистически тенденцеши обществa бюрократизации дегІаахар санна йолча хІанзарча капитализма белгалагІча оагІонца дувзадена да. Цхьаькха оагІорахьара, юрта боахаме балха боаха нах кІезигбалар — кагийн юкъереи ахархой боахамаш дохарах хьахиинар. Белггала, уж боахамаш капиталистически мехкашка ІалаьматечІоагІа хІалак хулаш латт. Цхьабакъда, цу цхьан ханна рузкъа хьадеш бола нах кхьчарца нийсбича кІезигбалар, шеко йоацаш, экономически технически прогресс бахьан долаш да. «Капитала» тІа К. Маркса а теркам тІаахийтаб цунна.

Капитализма хьалашка социальни хувцамаша керда общественни антагонизмаш хьахиларга, классови довнаш ердаларга кхоачаву. Социализма хьалашка ниса юхадухьалара процесс дегІаух. чІоагІлу дерригача халкъа социальни морально - политически цхьоагІо. «Парте политика, — йоахар Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде, — болхлой класс, колхозни ахархой, интеллигенци вІаши гаргагаргa, городаи юртаи юкъера хьаькъалеи физическии беча балха юкъера дикка йоккхий башхалонаш кІезиг-кІезига йоахаш дІаяхар духьа новкъостал дара тІаерзаяь я. Из — классаш йоаца коммунистически общество хьалъяра керттерча участкех цаІ».

Ма дарра хьожаргда вай, социализма хьалашка доакъошта юкъе нах дІачу-хьачу ахара процесс дегІа миштa ух. Социалистически паччахьалкхенашка, хила доагІаш а ца хиларах, долаш дац капитализмах, доахкаш дола гІулакхаш дара сфера дегІакхуала шоай тайпара бахьанаш. Масала, реклама Советски Союзе цІаккха а хургьяц США санна шера, капиталисташта юкъерча конкуренци увттадеш дола маІан долаш. Цхьабакъда, СССР-е а тоъал кІезиглуш латт материальни производстве балха бола нах. Нагахьа санна 1950 шера уж беррига бахача нахах 72,5 процент хиннабале (транспорт йоацаш), 1968 шера 65 процент мара бацар. Уж кІезигбеннаб керттерча даькъе

1968 шера 29 процент кхоачаш хиннача юрта боахаме болх бераш кІезигбалар чотах. [1]).

СССР юрта боахаме болх бераш дІахо йодача хана а кІезиглургба керда техника юкъеккхуьлареи продуктивность лакхъялареи чотах. КІезигагІча болхлоша Іалашдергда кердача пятилетка оттабаьча боараме юргбоахама производство айелга. Цу хана дІахо гІоргья юрташка бахача наьха состав хувцалара процесс. Советски юрта таханара а кхы а боккхагІча боараме кхоанара а ди белгалдоакх механизатораша, агрономаша, техникаша, инженераша, экономисташа, вешта аьлча квалифицированни специалисташа. СССР-е я а яц, е хила йиш а яц ахархой боахамаш маІах хилара проблема. Юрташкара кагирхой- образовани яьккха шоаш баьлча, дукхагІча хана болх бе юрта совц, цхьабакъда, хила доагІаш малдарра, цар хІанз бер шоай дешa баьчул квалифицированнегІа бола болх ба.

Укх гаргарча шерашка керттерча даькъе дукха совгІа-эшашагІа ца хулаш шоаш болча тайпара бусаргба транспорте болх бераш. Нагахьа санна уж цига дукхагІа хургхуле а, авиационни автомобильни транспорта чотах мара хургбац. Советски промышленностеи гІишлошъечеи болх бераш дІахо тІа-тІа дукхагІа хургба, хьалхагІа санна лакхача темпе ца хуле а. Из, белггала аьлча, болх бераш кхьча доакъошкара промышленносте хьачухахара горонаш кІезиглуш а хІаьта из бахьан долаш керттера низ производствана дІахо интенсификаци яра тІаберзабеш а хиларца дувзадена да.

1950 шера СССР-е бахача болх булургболча нахах 7,7 процент бар унахцІено лораеча, просвещене, Іилман балха, хІаьта 1968 шера — 14,7 процентага дІаккхьчар уж. ХІаьта беррига а лаьрхІача гІулакхаш деча сфере болх беш 25 процентал кІезигагІа нах ба СССР. Цхьабакъда, ужжал мара боацача нахага кхоачашдургдац бахача наха тІа-тІа дукхагІа дІадехараш. Цудухьа дІахо йодача хана тІа-тІа лакхагІча боараме дукхагІа хургба гІулакхаш деча сфере болх бераш.

ХІанз хьожаргда вай, Іилма - технически революци социализма мехкашкеи капиталистически мехкашкеи бахача къахьегача наьха профессионально - квалифицированни состава мишта Іатк. Холуцкъа-дале, физически къахьегаш боаца нах физически къахьегаш болча болхлой иштта а хІаьта цкъаза сихха дукха дукхагІа хулаш хилар.

ШоллагІа - дале, къаьстта сиха дукхагІа хул инженерно -технически Іилмани болхлой.

Советски Союзе лакхереи юкъера специальнии образовани а йолаш 1960 шера болх беш 8.784 эзар саг вар. 1968 шера ноябрь тІаккхоачаш шозза хІана бац аьнна дукхагІа бар уж, белггала аьлча, 14.956 эзар. Из къаьстта ший тайпара группа, СССР Іилмай Академе конкретни социальни тохкамий Института хетачох, 1975 шерале 22,7 млн. сагага кхоачаш (болх беш барех 18,5 процент) йоккхагІа хургья, цу хана ахархойл а тІехйоалаш. США профессиональни группа — «специалисташ, ИТР-аш, шоайла цхьатара йола профессеш» — 1950 — 1965 шш. 4,4 млн. саг йоккхагІа хиннай. Кхьча категорешца нийсйича массеххазза лакхагІа я из дегІаахара темпаш. Іилма - технически революци дикагІа тІаэцача, оборудовани къаьстта сиха кердаюлача доакъошка — авиаракетни, электротехнически, мехкдаьтта химически промышленносте, и. кх. дІ. — «кІай качамаш» яхача цІеро-чулсаца къахьегамхой уж ерригa группаш болх беш барех ахайн гаргга е кІеззига дукхагІа хул.

Физически къа ца хьега нах болх берашта юкъе дукхагІа хулаш хиларца дувзадена цу социальни группа болхлой классацарча соотношенех дола дош отт. Шоай хана марксисташа белгалагІа къестаяьй болхлой класс гІулакхерча нахацареи интеллигенцецареи. хІаьта из нийса а хиннадсов йоккха хиннай къахьегам обществе вІаштІехьбаккхара юкъерча башхалонаша белгалйоаккхаш йола доходий боарамаи вахара образаи юкъера юкъ. Цхьабакъда хІанз дикка хувцаленнад гІулакхаш: дегІа даьхкача капиталистически мехкашкара интеллигенцехи гІулакхерча нахахи дукха а дукхагІа барех хьаькъалца хьегача кьин пролетареш» хиннаб долчча бесса деша маІан дица. Цар алапеш болхлой юкъерча алапена гаргга кхаьчад, хІаьта дукхача моттигашка кхьметтел цул лохагІа а да: производственни структуре балха механизма «винтикий» йола роль я цара: шоай доалахьа производства средстваш хилара болхлой а сакна гаьна ба уж. 15—20 шу хьалхагІа хиннарашца нийсбича хІанз США шоайх доккхагІдола дакъа болхлой классах лоархІаш болча мугІарерча гІулакхерча наха шоаш шоай беш бола мах а цунга хьежжа хувцалу.

Цу тайпарча маІана факташтa уйла тІаяхийтай «Дунеи социализмаи проблемаш» яхача журнало дІайолаьча капиталистически мехкашкарча болхлой класса структура хьакъехьарча, дискуссена юкъе дакъа лоацараша. Цар вывод яьй, «дукха инженерно-технически Іилмани болхлой пролетариата юкъеболх цуп къаьстта, совле йола дакъа санна, «конторски торговни гІулакхера нах цу классах ба, «классови гІулакха аІезигагІа дегІадена, кІезигагІа вІаштІехьдаьнна пролетариата дакъа» дале а.

Социалистически обществе инженерно - технически интеллигенци «массе оагІорахьарча болхлочоа» юкъеозара тенденци, укхаза доал деча болхлой классаи интеллигенцеи юкъе антагонистически вІашдухьаленаш хьахилара бахьанаш цаІ хиларах боккхагІча низаца чакхйоах. капиталистически обществе цун цхьайола группаш, производства средстваш шоай доалахьа а ерзайий доал деча классах дІаккхетача метте.

Социалистически общество дегІаух социальни башхалонаш дІаяхаргахьа, массе метте «интеллектуализаци» яра новкъа гІолла. ХІара сага къахьегам творчески маІан а хиле дІаотташ йолча, берригача къахьегамхой культурни боарам цІаккха ца хиннача тайпара айлуш йолча коммунизме интеллигенци, КПСС Программа тІа из белгалдоаккхаш ма хиллара, «къаьстта социальни дакъа долчара дІаяогья, ерригача обществана тара а леста дІагІоргья.

Советски болхлой класса культурен образованносте лаккхъялара тешал ду бахача наха эггара гІехьагІа яьча, переписий цифраша. Нагахьа санна 1959 шера хІара эзар болхлочоа лакхереи юкъереи образовани йолаш 386 саг кхоачаш хиннавале, хІанз 550 совгІа саг кхоач. «Болхлой класс, — йоахар Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде, — общества беркат кхоллаш бола керттера низ хила а хиннаб, иштта бусаш а ба. Цун революционносто, дисциплинированностo, организованносто, коллективизмо керттерча хьал тІа оттаю из социалистически обществени отношеней системе».

50-гІа шераш юкъеххьачача хана кибернетикана лард еллача Норберт Винера «Кибернетикеи обществои» яхача ший книжка тІа укх тайпара чІоагІа лоархІаме дешаш яздаьд: «Шаьра гуш да, автоматически машенаш юкъейоалаяро хІанзарча производство дохьаларах а кхьметтел 30-ча шерий кризисахи хоза бегаш хеталургболаш селлара дукха хьабе болх боаца нах Іоабергхилар». Цхьан оагІорахьара шейхал кхераме хилар кхы тІа а тахан хьахьокхаш да уж дешаш. Бакъда, хьабе болх ца хилар капитализмацара дІакъаста йиш йоаца цун наькъа новкъост долга Укх тІеххьарча хана, масала дикка ондадьннад из, 1970 шера сентябре а тІехьа укх тІеххьарча шерашка эггара лаккхагІча —беррига балха низах 5 процент совгІа —цифрага кхоачаш хьалдаьлар из.

Иштта бакъда капитализма хьалашка автоматизаци яро хьабе болх боацаш нах бутилга, цхьабакъда эггара хьалха квалификаци лоха йолча къахьегамхоех бараш. Цудухьа, дагадоххарагІа аьлча, хьабе болх боацараш иштта дукха ба США бахача негрех (кагирхошта юкъе — 25 процентага кхоачаш), американски доал деча гІозараштa хетачох «эсалагІа» раса хиларах тарра, образовани яккха неграшта дукха а халагІа хиларах. Цу цхьан ханна США-на а, дегІадаьхкача кхьча капиталистически мехкашта а цІаккха а цкъаза чІоагІа тоъац квалифицированни болхлой низ, къаьстта а Іилма - технически революце хьахилийтача кердача профессешта.

Цкъаза хаттар отт тІехьа тІайоагІача хана автоматаша саг балха юкъера воаккхаргва яхилга бакъдий? Цхьаьолча фантастически романашкара хов вайна, тІехьа-тІайоагІа цивилизаци дукхача ІилмахошеІ писателашеи бокъонца иштта ювцаш хилар. Цхьабакъда, логически дувцаргда вай. ХІанз тоъал дукха ха я советски луноходо Бетта тІа толаме болх бу, сагагахьара новкъостал доацаш цун гІехен тІа гІолла дІа-хьа а ухаш. Цхьабакъда, цу тайпара ше лелаш йола машен хьаяра дуккхачар къахьегам ийшаб, автоматий оатхадаши доакъош кийчдеш е ца хилча уж автоматаш хьае вІаштІехьа хургдоацаш йола условеш кийчъеча дакъа лоацаш хиннача эзараш наьха къахьегам ийша хила а мег.

Фетишизм кхераме я моллагІча форме из яле а цу даькъе машеній фетишизм а. Бакъдар аьлча, балхашца саг тоІаеш апокалиптически сурташ-м уттаде йиш яр, цхьабакъда, бух соццача кхаьчача уж балхаш саг ца хилча хьахургдацар. Бакъ хиннав французски академик Луи де Броль цо Іилман прогресса керттера двигатель сага хьаькъал хиннад, хІанз долаш а да аьнначa хана.

(ДІахододар хургда).

АПН.

[1]) ДІахоладар Делалучунга хьажа 31 VIII, 2 IX арадаьннача «Сердало» номераш тІа.

[1]) Уж а лохе деш дола а лоархІамаш ваьл ЦСУ данней ларда тІа СССР АН конкретни социальни тохкамий Институте.

ДIАДЕХАРА БОАРАМ.

МОСКОВСКИ ГАСТРОЛЕШ

Нохч - ГIалгIай театра сцене тIа — денал, къонахчал дола нах. Дог-уйла чIоагIа, компромиссаш хийра йоацаш хиларца тIаоз цаошоашта нах. Бахнига царна да кортамукъал бахьан. Дакхе бахьан къовсам лоаттабар. Уж котбоал е байя дIабоал, цIаккха а тIехьашка бовлац, караболхац.

Нохч - ГIалгIай театра могт — из романтически лакхалеи могт ба.

Шоай лоамех стихаш йоахаш, шоай турпалех иллеш доахаш санна хеталу актераш.

Шийх доашар дийцача, шийна тийшаболх балла йоллина, хIамах уйла ца еш атта тешача дакъцеи ше йийхачунцеи къовсам лоаттабу ПаьтIамата (Н. Хаджиева). Цу ховха дегI доача, тешаш цIена дог долча, оагIув лаца саг воацача кхалсага дукъал деррига дуне даьлча санна хет. Бакъда цо фунагIа дале а къовсам лоаттабу. З. Багаловас роль ловзаю кхалнах гIайгIа йолаш, бакъда денал долаш, халонашта дукъал отташ ба. Ла цун Камета («Лергбоацараш»), ла цун Бусана («Бешто») Бакъда шоай безам хувцац цар, кер чура дог тоха ца луш сащалца къувс цар.

Омаева турпалий — Бештой, Шерипов Асланбека, Нурадилов Ханпаший керттера оамал я тешаме хилар. Уж боахалац дизза дола вахар доацаш, цун кхоанена кхача ца гIерташ.

Нохч - ГIалгIай театра керттерча режиссера М. Солцаева искусство цунца болх беча дукккхача актераша хьагойташ я. Бакъда царца хинна а Iац из. Цун кара я кхы я дукхха средствäш, царна цо «хьахьокх» исполнителаш йоккхача планагIа санна.

Сигала гIолла кхераме яйда йолх морхаш. Боабаьча новкъостий декъашта тIаэтта, корта Iочубахийта латтача бIухой дегIамаш гу боадон чугIолла. Этта сатем бохабеш хIама дац гIайгIане лекха музыкеи балийна хоалаяь Шерипов Асланбека оази мара. Массехк минут яьлча укхаза, дукха ха йоацаш тIом лаьттача боагIаргба Iаьржа баракъаш тIадухха, бе согараш доахка кхалнах, йист хилар доацаш, буьлабелча санна гIайгIане дIаовттаргба уж. Иштта я «Асланбек Шерипов» яхача спектаклацара цкъа сцена.

ЗIанарашта дийкха кулгаш лаккха керта тIа хьалъайду Дудас, ПаьтIамата дас (артист М. Итаев), дош ала ца дезаш кхетадеш да гIулакх. Сцена чулоацам цунца ба.

— Режиссера хов пайданегIа долча тайпара сцене нах дIанийсбе — дукха боацаш вIашагIкхийтта хинна нах дукха хилий дIаотт. Цунна хов музыкан динамични сердалеи новкъосталца эшшаш йола атмосфера хьахийта. Оттача сурта чулоацам хургбола спектаклеш хьае гIерт из.

Труппа вож режиссер — Р. Хакишев — профессионально кIезигагIа кийчвенна ва. Вай ханара чоалдане йоаца «Лергбоацараш» яха пьеса тIаламца оттаяьча цунна маганзар Лорка «ЦIеша дизза саг йоагIа ди» яхача произведене халонаш эшае. Цун арахьара куц дикагIа оттаде гIерташ цо юкъебоалабу стихаш еша нах, дукха лоархIам болча символика белгалонаш яла гIерт цхьайолча эпизодашца, хIаьта произведене дега уйлаш аьрхIаю, Лоркана товш йоаца духхьала цхьан оагIорахьара характераш я хьанийца. Духхьала Х. Хакиевас хьахьокха Наьна образи А. Хучиева хьахьокха Саг йийхачун образи мара майоагIара трагически лакхлац.

Шийна дезар хов цу театра. Цун шийн стиль я, хано дIадехачох дола ше кхеталер. Бакъда,— из массаза а оалаш дола бакъда да! — цу боарамагIа йоагIа керда пьесаш кIезига я. Иштта хьахул дезачоан хила йиш йолчоан юкъера юкъ.

М. Солцаева «Асланбек Шерипов» яхача пьеса каст-каста цаI шоллагIчо хувцача эпизодаш тIа цкъаза хала хул кхыметтел гуш долчун чулоацам лаца а, керттера вар революце турпал Шерипов Асланбек а волаш йолча характерий чурча чоалханенах ца аьлча, из оттадаьд духхьала вахара событей хронологе, вIашагIтеха — образни йолча планагIа а доацаш.

Шийн «Мехкдаьттахой» яхача пьеса тIа республика таханарча вахарах дувцаш, драматурга Н. Музаевна кораяьяц хIанзарча вахаре къаьгта йола адамий характераш а е йоккхий конфликташ а. Цун пьеса тIа нах чоадхане боацача баьхаб, сюжет традицегIа я. Зрителашта юхь дIайолалушехь ховш хул мала котваргва.

А. Хамидова «Лергбоацараш» яхача пьеса тIа оригинально а органично а вIашагIтеха я публицистически эпизодаш, цар тIа дувц Советски Союза Турпалах Нурадилов Ханпашах уйла тIаозача сценашца. Цу тIа я юмор, тайп-тайпара характераш хьае гIерташ хIама а да, духхьала белгалъяьха мара еце, бакъда, гучаяьха-м яц.

Нохч - ГIалгIай театро Москве яьча выступленеша ше мадарра цIаькха а хьахайтар цхьайолча пьесай образни кхоачамбоацар режиссура постановкай средствашка гIолла духхьала цхьадолча даькъе мара дIа ца доаккхалуш хилар.

ХIама ца эшшаш цу цхьан ханна йолаелар столице пермски труппа гастролеш а. Керда театр — керда художественни дехкараш, керда хоза мотт.

Оттаяра Л. Леонова «Чухьелхар» яха пьеса хержача Пермски театро чIоагIъю гражданский художественнии критере лакхале. Цу произведене ларда тIа режиссера А. Новикова хьаю шийн дикагIъярех цхьа спектакль — патриотизма низах, советски сага котваларга болча лоIамах йола спектакль. Мамогга дукхагIа тема екаш хилийтара ТалановгIар образий трагизм тоIаю режиссера, аьнна къовса йиш я, цунца пьеса чоалхане йоацача а йоаккхаш, бакъда иштта ба цо хоровой актерски ансамбле хьахьокха чулоацам.

«Паччахь Федор Иванович» яхача спектакле керттера конфликт ювц шийн кхоачашде дезача исторически декхара Федор мавоаттIара воля саг ца хилара трагеди хиларах тарра.

В. Расцветаева шийна ховшие а йIаьхъю Федора образа лелара юкъ, «Со паччахь ва е паччахь вац?»... яхачох трагеде юхь ца еш ютт цо лаьрхIа. Шийн позици низ боацаш хилар Федора кхетадарах финал шех хьаю актера, цунах спектакла Iалаьмате дика трагически кульминаци а хул.

ГIулакх иштта кхоачашдарах бокхха лоархIам болаш хул Годунов Бориса образ. П. Вельяминова хьахьокхаш из бокхха чулоацам болаш хьаотт, бакъда шийн трагически ювзаенна хиларца Федор чIоагIа дукъал я отташ.

ЦIенхаштарча боараме къамаьл дIахо дара торо лихай режиссера А. Новиковеи актера В. Расцветаевеи Риго образа чухь (М. Агатова «Париж, 1871-гIа») Бакъда вай заман наха лоархIаме дола принципиально вIашагIтохара бахьанаш лац произведене Парижски Коммуна вахарцарча цхьайолча событешта христоматийни иллюстраци хиларал совгIа хIама а йоацаш.

«Чухьелхари» «Паччахь Федори» яхача спектаклашка хьахьекха критере лакхале лоаттаю театро духхьала вай ханарча шин произведене тIа — чулоацамга диллача йоккхий образаш, цхьа моллагIа доаца наха юкъера гIулакхаш, цIенхаштара нравственни проблема йолча И. Дворецке «ЧIоагIа дог тохаденна» яхача а Э. Брагинскеи Э. Рязановеи «Цхьана гIулакх деш хиннараш» яхача а произведенеш тIа.

Ю. Петухова «Сийна догIаш», Б. Черенова «Бояхлой хроника» яхача пьесаша шоай цхьан оагIорахьарча чулоацамца, идея ювцара декларативностаца доазув увттаду театра цун хила боагIача къамаьла боарамга кхача гIерташ из хилара. ХIара театра лов репертуаре «шийн» пьесаш хилар. Новкъа дале а, иштта произведеней дукхагIча дакъе йола белгга ла башхало я цар художественни боарам лакха хилар. Нагахьа санна йизза йолча образностаца хьалльаца тема йоаца пьеса сцена тIа яккха езаш хилара «эша» проблематика лархIа йиш йий.

Шийна а труппа эггара низ болашагIа дола дакъа да юкъерех йоккхагIеи ханаш йола актераш. Из гIадвугаш да, хIана аьлча тахан мастераш спектаклашта юкъе хиларах дувцачул цар сцена тIа бовла йола бокъо лоравярах дувца дезаш хуя.

Пермски театрерча Л. Мосоловай, Г. Васильевай, Л. Саловске, В. Расцветаева, П. Вельяминова, З. Шестневскаяй, П. Самошина, Г. Добровольскаяй, А. Багрова. Нохч - ГIалгIай театрерча Д. Омаева, Н. Хаджиевай, З. Багаловай, Х. Хакишевай, М. Дудаева, Я. Зубайраева искусствас кIезига ялаьзар дог гIоза минуташ зритешта.

Цхьабакъда цо мукъавалийтац кхоанен йоахко е езаш хиларах. Пермски театра беррига къонача актерех шоашта теркам тIабахийтар С. Болдыреваси В. Гинзбурген. Нохч - ГIалгIай театро шийна ГИТИС-е кийчбу керда, къона нах, бакъда хIанз цун дикагIа пайда эца йиш яр болалуш болча актерех.

ХIара театр шийн новкъа дода. Из цун бокъо я. Бакъда коллективо моллагIа никъ хержа бале а, цунна хьалхашка моллагIа халонаш тIаэтта яле а, гражданскии художественнии критере лакхаленга кхача гIерташ хила декхарийла я коллектив, хIана аьлча из хьалха доах хано.

В. РЫЖОВА.

31 августа арадаьннача «Правда» тIара.

ДЕШАР, КЪАХЬЕГАМ, ВАХАР

«Коммунизм — из дунен къонал, къонабараш ба из хьалъе езараш а» яха В. Маяковске дешаш мадарра бакъду вай ханарча кагирхоша шоай сий долча гIулакхашца. Ер да цхьадола масалаш.

Дешарах дизза дола къахьегама шу толамца чакхдаьккхар Грознески мехкдаьттаи Нохч-ГIалгIай педагогически институташка деша баIача студенташа. Цул тIехьагIа салаIа йиш йолаш бар уж паргIатта — шин бетта. Бакъда иштта яц вай кагирхой оамалаш КарагIдаьнначох, мелла доккха из дале а, кхоачам ца беш, халонашта дукъала овтташ, денал долаш, Даьхе езаш — иштта я вай кагирхой оамалаш. Цудухьа аххан каникулашка салаIа ца а Iеш гаьнарча Казахстане яхаяр вай республикерча студентий гIишлошъю отряд.

Массехк шу мара дац студентий гIишлошъю отрядаш вIашагIъехка йолаяь. Бакъда цу хана денз низ бола гIишлошъю организаци хьахиннай студентах. Из къаьгга хьахьокх духхьал укх шера, веашта аьлча аххан каникулий 48 дийнахь, 425 студент юкъевоагIаш хиннача отрядо дебча балхаша. Цу хьакъехьа дийцар республика студентий гIишлошъеча отряда командира С. Эдисултанова. 31 августе привокзальни майда тIа хиннача торжественни митинге ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома ше рапорт луш цо аьлар:

— Казахстана Тургайски областа халкъа боахама лоархIамерча объекташка къахьегаш оаха гIишлошъяра - монтажни балхаш деш бaь болх цхьа миллион совгIа сома мaьха ба. Къахьегама шу бутт гаргга йолча юкъа хьалдаь даьхар 712 квадратни метр йола наха чубаха итт цIа, районни котельни, ремонт йир школьни итт здансна, барайтта спортплощадка тъаяй, шоазткъа кхий, бий бIаь устагIаи лаьрхIа жел. Из де торо хиннай шоаш карайцача гIулакхa лоархIам бовзаш, хьинаре къ хьийгача кагийча нахеи мехкарашеи тIехдика къахьегарах.

Митинге дакъа лоацаш хиннача города комсомольски организацей, педагогически, мехкдаьтта институтий викалаша дукха дIайха дешаш дийцар студентий отряда цIерагIа. ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара П. Громова аьлар:

— Республика комсомольски организаце цIерагIа аз даькъала дувц оаш тIаийца социалистически декхараш толаме кхоачашдарца. Сона укх кердача дешара шера а оаш иштта дика толамаш дахар лов.

Юххьанца, студентий гIишлошъю отрядаш вIашагIъехка йолаьча хана, дукхача предприятей кулгалхой тешаш бацар цар низах. Бакъда хIанз, кагирхой хьинар, низ дайзачул тIехьагIа хувцаеннай студентий отрядех хинна уйла. ХIаьта из хийцараш студенташ шоаш а ба. Казахстана целинни лаьтташка, сибарегIарча тайге, эггара хьалхара отрядаш ихача заполярье толаме къахьегарца, хозача шоай вахарца.

Дика къахьегарал кIезигагIча лоархIаме доаца декхар латтар студенташта хьалхашка, бахача наха юкъе культурно - массови болх бара хьакъехьа а. Цу декхарах а дика лоархIабаьб студенташ. Тургае шоаш яьккхача юкъа бIаь совгIа концерт делар цар, эзткъа совгIа лекци йийшар, тайп-тайпарча темаех.

СУРТА ТIА: гаьнача Казахстанера цIаккхаьча студенташ. Дега гIозалца, зизашца тIаийцар уж новкъосташа, даьша - ноаноша, кагирхоша.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

26 ТУРПАЛ ШУ

2 сентябре 25 шу дуз Вьетнама Демократически Республика хьахкхайкаьча дийнахь денз. Цу белгалдаьннача денца ювзаенна я 1945 шерара, дунен шоллагIча тIем тIа Советски Союза карагIдаьннача деналерча гIулакхо дог ураоттадаьча вьетнамски халкъо Августовски революци а яь, шийн мохк кхычарех тийша хIама доацаш ба аьнна хьакхайкадаьча ханара, исторически событеш. Вьетнамски лаьттан тIеи Къулба-Малхбоалеи Азеи духхьашха халкъа демократе паччахьалкхе хьахилар лоархIаме веха я дунеи халкъий къаман-кортамукъаленеи къовсама летописа юкъе.

Йоккхий халонаш кхаьчай паргIато езача вьетнамски халкъа доагIача даькъа. КIезига нах байнабац цун Французски колонизатораш эша а бaь котало яккхар духьа, маьрша ха латтача лоацача юкъагIа ДРВ халкъа боахам юхаоттабараи дегIабоалабараи къахьегача денал гайтар. Вьетнамски патриоташа турпалал гайтар США къиза агресси лаьттача шерашка.

Демократически Республика суверенитетаи кхерамзалениеи тIакхайдача американски империалисташта хоадайболлаш духьалъэттар деррига вьетнамски халкъ, хIалакбеш хIама техар ДРВ лораяьрийн Къулбехьеи Вьетнама патриотийи оагIонгахьара. Шийн низи яхаргхилари дог тешадеш хьахьекхар ДРВ США-с фегара тIом чубаьча бирсача шерашка. Цу тIемо къонача республикана хало тIакхоачаяьле а, агрессорий вIаштIехьдаланзар социализм хьалъелга юкъагIдаккха, социализмах бола халкъа тешам боабе, вьетнамски халкъа барт бохабе.

Дерригача прогрессивни адамаша къоабалъю вьетнамски халкъа майрали турпалали, хьакхайкаду, ВIашагIкхийттача Штаташа агрессивни тIом соцабара хьакъехьа, американски бIу вьетнамски лаьттан тIара цIенбаь Iоъарабаккхара хьакъехьа цо законни дIадехараш шоаш дизза хьаллоацаш хилар. Къулбехьеи Вьетнама Республика Ханна йолча революционни правительства хьакхайкаьчеи ДРВ правительства хьаллаьцачеи, дош политически къоастадара программа тIарча йовзаш йолча пунктех латташ дола уж дIадехараш деррига дунен тIа вьетнамски проблема къоастаяра нийса лард а лаьрхIа тIанийцад.

С. АФОНИН. (ТАСС).

ХАРЦ ХОАМАШ ДУ ОРГАН

ВАШИНГТОН, 2 сентябрь. ТАСС корр. В. ЧУКСЕЕВА хьахойт: харц хоамаш дун бIеха антисоветски пропаганда юн орган а хинна дIаэттай США информационни агенство (ЮСИА) укхаза кепатеха арадаьннача, 1970 шера шоллагIча ах шера леладаьча цу ведомства гIулакхий итогаш еш долча брошюра тIа.

Цу хоамий буклето дIалоаца ха башха йIаьха еце а, цу тIара къаьгга хьагуш ба доазол дехьарча потребителашта лаьрхIача, денеи бийсанеи а итт меттала а ЮСИА «продукци» телача американски пропаганда чулоацами керттера лерхIараши. Брошюра автораша къайла хьоц, цу ведомства даьша керттера ког гIортолга Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштеи дукъаларча тийшача балха делаеча идеологически пропагандах еш хилар.

Информационни агентства кулгалхошта цу хана дегаза хетац шоай даькъе а ехка Советски Союзера байдла дIабахача даькъаза яьнача тоабан гIулакхех пайда эца.

Социалистически лагера мехкий политика массе тайпара харцахьяха гIертарал совгIа, ЮСИА-с доазол дехьарча потребителашта хьаувттаю американски вахара «лакированни» вариант. Цу гIулакхa информационни агентства пайда эц «Америка оаз» яхача радиостанцех меттел, иштта 66 журналах, фильмах, выставках, иштта кхыярех.

США доал деча гIозараша ахча кходац ЮСИА доастамча гIулакхашта. 1971 финансови шера конгрессо ЮСИА-на хьожадаьд 187.915 эзар доллар — дIадахача финансови шера хьожадаь хинначул 4,5 млн. доллар дукхагIа.

Форда гIаьрахой

Филиппински берда йистошка ме кхоач торгови кемай капиташ кхераш турмалашка хьеж. Царна хов форда пираташ эггара хьалхагIа укхаза шоашта тIанийслургболга.

Вай хана из мелла акха доагIаш дале а, хIана а тIехь шоай джонкаш тIа а хайша, Къулбехьеи Китая форда тIеи Тайжача океана тIеи лел чIоагIагIа герзаца кийчбенна пираташ. Торгови кемашта тIа а хьийлхе, трюмашка мелдар дIахьу пирататша. Укх шера, Рейтер яхача агентства корреспондента беча хоамах, Манила яхача бухтанеи Минданао яха гIайре кхоачалуча къулбехьагIеи гаьна доацаш японски цхьайтта кемана тIахьийлхаб форда пираташ. Цар дайхад кхыча паччахьалкхений торгови кемаш а. Бакъда, гIаьрхошкара эггара дукхагIа зе доал японски кемашта.

Морякаша филиппински порташка баха ца тугача кхаьчад гIулакх, японски кемай даьй викала аьннад кемаш лорадергдолаш филиппински правительствас Манилерча японски посольствана тешам баллалца цар кемаш Филиппинашка гIоргдац. Ультиматумо шийн гIулакх дир. ХIанз Филиппинашка вIашагIтохаш я тIема кемай отряд. Цун декхара юкъедоагIа форда пираташца лоаттабеча къовсама операцеш елга. Из отряд, хоам бу Рейтера агентства филиппински порташта юххера моттигаш лораеш хургья.

Вл. ВОЛКОВ. (ТАСС).

...ЦхьоалагIа сентябрь. Мелдукккхача берашта дега гIозле яхьаш ленад из ди! Дуне, Iилма довза юххьанца школе баьхкарашта а, уж дIахо довза баьхкарашта а! Иштта хилар № 15 йолча г. Грознерча школе а. Керда дешара шу дIадолалуча дийнахь дешархошта хьалхашка къамаьл де хьийхар школа дирекце шоай школа выпускница, хIанз Нохч - ГIалгIай педагогически института студентка, дунен чемпионка Турищева Людмила. Цо дийцар берашта сага вахара гIулакхий лард йолла кхуврч школа хиларах, школа барттайнача хьехархой коллективах, школьни а хIанз институтерча а шийн вахарах.

СУРТА ТIА: Л. Турищева № 15 йолча школа дешархошта хьалхашка къамаьл деш я.

С. ХАКИЕВА сурт.

ШКОЛА КИЙЧА ЯЦ

Новые - Алды яхача поселкерча № 39 йолча школана доккха зе хилар мохк аьгача хана — пенаш нийттIар, аьтта оагIув хаьнарбаьлар. Из хинна цаI ах шу совгIа ха я. Цу хана денз шийн хурдаь школа капитально тоаяйта оарцагIваьнна лел директор вола Ш. М. Магомадов: каьхаташ кхухьийт лакхерча инстанцешка, ше ух. Бакъда гIулакх хулаш дац.

Горисполкомо № 39 йолча школана ремонт яра балхаш дIадахача шера плана юкъедихьадар. Ремонтни балхаш дIадоладир СМУ-8 (начальник ва П. З. Федотов). Цхьабакъда, школе этта Iалаьмате хала хьалаш теркалдечоа а школе дешадагIача берех дог лазачоа а тара дац деш дола балхаш. Геттара шортига ду. Школа тоае хьахийцача 138 эзар сомах хIанз а дIадахийтадац 27 эзар сом мара. Ала доагIа цIенхаштта хала хьалаш эттад хIанз цу школана ремонт еча. Шийн ханнахьа хьатIакхахьац гIишлои материалаш, тоъаш бац болхлой. Цу хьакъехьа дувц ремонтникий бригадира нов. Суровске:

— Здане каркаса обтяжка яь довла доахк тхо. Стойкаш вIашагIйоххара № 10 йола аьшка листаш эш (600 килограмм), хIаьта йолаш яраш ши бIаь килограмм мара яц. Сварочни, кхылола балхаш сихха хьадара эша материалаш кхоачам хиллал лоаттаяц. Объекте йолаш яр пенех Iург гаш доаха компрессор, из а тхогара дIа а яьккха кхыча объекте дIаяхьийтай.

Дешархой а школа дирекце а дог гIоздоаккхаш дац СМУ-8 начальника нов. Федотова цу хьакъехьа дувцар:

— Болхлой тоъаш бац тха управлене. ХIаьта дукхагIа бола болхлой № 49 йола керда школа хьалъеча болх беш ба. Из школа хьалъяь яьлча мара торо хургьяц № 39 йолча школана ремонт яра балхаш маларра дIадоладе.

Цу къамаьло хьахьокх ремонтникаш школе эттача халача хьалашта сагота ца хилар. ХIаьта школа дешархой школана хьатIаьнча пристройка чу дешаш ба, кхаь а йиъ а сменагIа. Классни помещенеш тоъаш ца хиларах рисоване, къахьегама, иллеш алара, физкультура урокаш вIалла хила а хилац. Цул совгIа дIаьхдаьча ден группа занятеш а коридора чу хулар — дешар дIадахьара кIезига а хьалаш доацача, гIар-тата латтача моттиге. Цу тайпарча хьалашка дIадоладаьд дешархоша керда дешара шу.

ОарцагIа хIана бовлац просвещене министерства болхлой цу школе дешаш волча 1389 дешархочун дешара хьалаш вIаштIехьдахара?

З. АХМАДОВ.

Тахани кхоанеи хургIда

4 СЕНТЯБРЬ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА МАЙДА. 18.00. Концерт грамзапись. 19.00 ОГНХЗ медсандаькъа художественни самодеятельноста концерт. 20.00. Хронико - документальни фильмаш хьокхаргда.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIАРА ПАРК. 18.00. Кинолекторий «Ленини вай мохки» яха лекци. 20.00. «Шин революце связной» яха документальни фильм. 18.00. Ашарий эстрада. Грозненски гарнизона духовой оркестра концерт. 19.00. Баьццара театр. Эстрадни оркестра концерт.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 15.00. Баьццара театр. «Марша боагIалба хьалхара гургал» яха берий утренник. 17.00. Ашарий сахьат. «Советски композиторий ашарашка ладувгIа» яха духовой оркестра концерт. 18.00. «Атеист» яха клуб. «Iиса пайхамар ваь ди» яхача дына цIей хьадалари цун реакционни чулоацами» яха беседа. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. «Луноход» яха клуб. Керда дешара шу доладара хетаяь берий утренник. 12.00. «Чайка» яха клуб. «Золушка» яха спектакль. 15.00. «Ленин Шушенске» яха ленински дешар. 16.00. «ЛадувгIа нохч-гIалгIай муамашка» яхача духовой оркестра выступлени. 19.00. «Кхыча планеташ тIа вахар дий-хьогI?» яха лекци.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА. 17.30. Аккхнара беш. «Доазол дехьа» яха тематически кино хьокхаргда.

КИМ ЦIЕРАГIАРА КЛУБ. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

5 СЕНТЯБРЬ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА МАЙДА. 18.00. Челюскинцев цIерагIча кинотеатра эстрадни оркестра концерт. 20.00. Хроникодокументальни фильмаш хьокхаргда.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ПАРК. Мехкдаьттеи газовни промышленноста болхлой Еррига союзни Денна хетабаь халкъа сакъердам. 16.00. «Нохч-ГIалгIай мехкдаьттахой къахьегама вахте» яха радиопередача. Мехкдаьттахой заявкагIа оттадаь концерт. 17.00. Къайла театр. «Зиза тоха са Республика» яха халкъа творчества фестиваль. Советски района художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Госфиларомоне симфонически оркестра концерт. 20.00. Кинолекторий «Подвиг» яха документальни фильм.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозненеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, хьада лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 23—28, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка юкъ юкъе догIа а делхаш, ди а къувкъаш, хьада лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 10—15 градус, деношка 23—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДЕША ДIАЙИЙБУ

Нохч-ГIалгIай АССР культура Министерства А. Я. Вагановай цIерагIча Ленинградски Академически Хореографически училища Нохч-ГIалгIай студе деша дIачуийбу.

Училище дIачуэц 4-чеи 6-чеи классашка деша дагIа бераш.

Училище деша дIачуэцаргбараш хьахорж 9 сентябрера 12 сентябре кхаччалца иллеи халхарси ансамбла помещене (Пролетарски улица, 47).

Хатта хIама долчо телефон тоха 2-31-77.

Нохч-ГIалгIай АССР культура Министерство.

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

4 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

13.40 — Передачай программа. 13.45 — «Дунен халкъий творчество» (ЦТ). 14.10— «Керда дешара шу доладеннад» (гIалгIай меттала). 14.20 — Кинонийкъберий клуб. 15.20 — «Хьайбаш Iанна доакъарца Iалашдергда вай» (нохчий меттала). 15.35 — Дунен юкъера обозрени (нохчий меттала). 15.50 — «Эфире — «Къонал». «СибарегIе — Комсомольски планета» (ЦТ). 17.40 — «Бумеранг» яха художественни фильм. 19.05 — Шоана эггара вIамагIдараш. 19.55 — Мехкдаьттахочун Денга. «Грознефть» объединене начальника новкъоста Назарова къамаьл. 20.10 — «Ха». Информационни программа (ЦТ). 21.40 — Документальни фильма кинозал.

РАДИО

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50. Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15— Передачай программа. 8.25 — «Къонал» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Нохч-гIалгIай ашараш. йовзийт оаха» яхача цикла тIара музыкальни передача» (эрсий меттала). 16.00 — «Наькъ тIа хинна хIама» яха Албогачиева дувцар (гIалгIай меттала). 16.20 — «Халкъа тIахьожам болх беш ба» яха передача (эрсий меттала). 16.40 — Лирически иллеш (гIалгIай меттала). 17.30 — Школьни «глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 19.00— Москва.

5 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

10.25 — Передачай программа. 10.30 — Тахан мехкадаьттеи газовни промышленноста болхлой Еррига союзни Ди да. ЦТ. 11.00 — Мехкадаьттан газовни промышленноста болхлой заявках дола концерт. ЦТ. 11.30 — Дешархошта «Дадин, Килиани, сон» яха художественни фильм. 12.55 Кино дезарашта лаьрхIа йола кинопередача. 13.55 — «Знание» яха Iилма-популярни кинопрограмма. 14.25 — Советски Эскареи Флотеи тIемахошта лаьрхIа йола передача. ЦТ. 14.55 — Музыкальни вIашагIкхетараш ЦТ. 15.30 — «Са мохк ба Черсий - Балкхаре». Республике автономе 50 шу дизарга. Нальчикерча телевидене программа. ЦТ. 16.30 — Юрта къахьегамхой. ЦТ. 17.00 — Халкъа творчества телевизионни фестиваль. Советский район. 17.40 — Художественни фильм. 19.00 — Бераштa. Мультфильмаш. 19.25 — Театрах дола дувцараш. Передача дIахьу театрельни критико. «Правда» газета обозревател Абалкина. ЦТ. 21.00 — «Ха». Информационни программа. ЦТ. 21.30 — Музыкальни орбита тIа. «ДоттагIий ашараш».

РАДИО

6.30 — «Лаьтта тIара лар» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.40 — Москва. 8.15 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 8.30 — «Шоана дукха еза ашараш» яха концерт (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Хаттал вIамагIчунга» яха Мусаева яздаь дувцар (нохчий меттала). 15.40 — «Массанахьа а ба дика нах» яха передача (эрсий меттала). 15.55 — КIиранддийнахьара музыкальни программа (эрсий меттала). 16.25 — СалоIара миноташ (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 17.00 Москва. 18.30 — Литературни передача (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05189.

Заказ № 8552